

HUQUQ

YURIDIK GAZETA

#46-47

(309-310)

Gazeta 1997-yil 27-avgustdan chiqa boshlagan.

www.huquq.uz. E-mail: Info@huquq.uz

Noyabr

D.	3	10	17	24
S.	4	11	18	25
Ch.	5	12	19	26
P.	6	13	20	27
J.	7	14	21	28
Sh.	1	8	15	22
Y.	2	9	16	23
				30

2003

✓ PROKURATURANING XALQARO ALOQALARI

СЕУЛГА ТАШРИФ

Бош прокурор Р.Қодилов ва прокуратура органларининг 4 та масъул ходимидан иборат Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси делегацияси Корея Республикаси Бош прокурорининг таклифига биноан 2003 йил 5—11 ноябрь кунлари Корея Республикасига ташриф буюрди.

Сафардан қўзланган мақсад мамлакатларнинг ҳуқуқий соҳадаги ҳамкорлигини ривожлантириш, ўзаро ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш тўғрисидаги идоралараро битимларни имзолаш ва Корея Республикаси прокуратура органлари фаолияти билан танишишдан иборат эди.

Бундан ташқари, ташриф пайтида жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликларга қарши кураш муаммоларини ҳал этишда прокуратура органлари

ролини муҳокама қилиш мақсадида икки томонлама учрашувлар ўтказиш ҳам кўзда тутилган.

Ўзбекистон делегацияси аъзолари ташриф дастурига мувофиқ Корея Республикаси Адлия вазири Канг Кум Сил хоним ва мамлакат Бош прокурори жаноб Сонг Кван Су билан учрашдилар. Корея Бош прокуратураси ҳамда Сеул шаҳридаги туман прокуратураларида бўлишди.

Ўзбекистон делегацияси Сеул шаҳрида жойлашган, баалоғатга етмаган ёшларга мўлжалланган пенитенциар ахлоқ тузатиш муассасасида ҳам бўлиб, жиноятга қўл урган ёшларни тарбиялаш қай тарзда амалга оширилаётганлиги билан танишдилар.

Ташриф чоғида 2003 йил фев-

раль ойда имзоланган экстрадиция ва ўзаро ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш тўғрисидаги ҳуқуқматлараро битим Ўзбекистон ва Корея ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ўртасидаги ҳуқуқий муносабатларнинг ривожланишига катта туртки берганлиги алоҳида таъкидланди ва ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш тўғрисидаги идоралараро битим имзоланди.

Ушбу ташриф иккала томон прокуратура органлари ўртасидаги дўстлик ришталарини янада мустаҳкамлаш шубҳасиз.

А.МУХАМЕДОВ,
Республика Бош прокуратураси
бўлим бошлиғи

Суратларда: учрашувдан лавҳалар.

✓ JARAYON

Маҳалла фуқаролар йиғини раислигига уч номзод кўрсатилганди. Учласи ҳам олий маълумотли, оқ-корани таниган, жамоат ишларида фаол, маҳалланинг тўй-маъраксига бош-қош, оиласи намунали, раҳбарлик лавозимларида ташкилотчилик қobiliятини намойиш эта олган обрў-эътиборли кишилар. Бироқ, қутилмаган хол: номзодлардан бири юз фоиз овоз билан раисликка сайланди. Нима бу, яқин ўтмишдаги юқоридан тавсия этилувчи ягона номзодга «яқдиллик» билан овоз беришдан иборат «сайлов»ларнинг ҳамон шукримизда сакланиб келаётган асоратими? Бир овоздан сайланган раисни танимаган, билмаган кишида дастлаб ана шундай таассурот пайдо бўлиши табиий. Лекин маҳалла ахлини бу таажжублантиргани йўқ. Чунки...

МУАММОЛАРНИ БИРГАЛИКДА ХАЛ ҚИЛИШИМИЗ КЕРАК

Муҳаббат опа Матросимова Фаргона шаҳридаги Фаргоний номли 5-маҳалла фуқаролар йиғинининг «Адолат» кўчасида истикомат қилади. 25-ўрта мактабда рус тили фанидан дарс берган. Пенсияга чиққанидан сўнг, 1990-1994 йилларда маҳалла кўмитасида котиба бўлиб ишлаган. Бу соҳадаги ишнинг паст-баландини яхши билади.

Маҳалла фуқаролар йиғинининг идораси ҳам йўқ эди, — дейди Муҳаббат опа. — Ҳашар билан чойхона қурилгандан кейин битта каталакдек хона идора бўлиб қолди. Бир ярим йил аввал ишдан бўшаган раис ўрнига Саиджонни таклиф қилдик. Илгари ҳам тўрт-беш марта раисликка кўрсатганимизда кўнмаганди. Бу гал кўпчиликнинг раёини қайтармади. «Аммо мендан ўпқаламанглар, ҳаммангизни ишга соламан» деди. Айтганимизда фаолларни ишга солиб, мана, янги идорани қуриб, жиҳозлаб қўйди...

Идорани қайта қуриш, гузар қилишга маҳалла ҳудудида жойлашган пахта тозалаш корхонаси маъмурияти, «Пахтаасаноат» бирлашмаси, «Ур-жуза» кўз касалликлари шифохонаси 150.000 сўмдан 300.000 сўмгача маблағ ажраттиди. Маҳалладаги имконияти бор хонадонлар 10.000 сўмдан 30.000 сўмгача пул йиғиб беришди. Маблағ ишнинг боши эди, холос...

Саид Содиқов узок йиллар бир неча йирик автокорхоналарнинг директори бўлган. 15-автокорхона бошлиғи лавозимидан пенсияга чиққан. Шаҳар корхона ва ташкилотларидаги шогирдлари, дўсту-биродарлари қўллаб-юборишди. Кимдир юк машинаси, кимдир қурилиш материалларини топиб, харид қилиб келтиришга ёрдам берди. Қисқа фурсатда идора битди. Энди гузардаги чойхонани таъмирлаб, кўнгилчор гўшага айлантириш керак.

Маҳаллада тўй-маросимлар ортиқча чиқимларсиз, батартиб ўтадиган бўлди. Спиртли ичимликларсиз, шод-хуррамлик билан базм қуриш одат тусига кира бошлади. «Қилса бўларкан»-у дейишадиган маҳалла оқсоқоллари.

Маҳалланинг ўзига яраша муаммолари бир талай. Бир неча кўчаларда, жумладан «Адолат» кўчасидаги ховлиларда ер ости сувлари сизиб чиқиб, уйларнинг аста-секин нураши, дархатларнинг қуришига олиб келмоқда. Бу ҳақда неча йиллардан бери борч уриллапти. Бироқ иш муҳокамадан нарига ўтмаяпти. Саид ака муаммо сабабларини атрофича таҳлил қилди. Илгари маҳалла ҳудудида «Азот» ишлаб чиқариши бирлашмаси ташки суи таъминоти цехига қарашли бир неча дренаж қудуқлар бўлиб, улар ер ости сувларини тортиб турар, ўн-ўн беш метр чуқурликдан кўтарилмаслигини таъминларди. Ҳозир бу дренажлар, шунингдек маҳалла гузари ёнидаги суи насоси ишламаяпти. Чунки корхона тўла қувват билан ишламай, бу сувга эҳтиёж сезмаяпти. Демак, дренаж қудуқларини қайта ишга туширишнинг бошқа манбаларини, манфаатдор корхоналарни қидириш ёки очик дренаж-зовулар қаздириб, сизот суи ер бетига чиқишига барҳам бериш керак. Унинг саёй-ҳаракатлари билан шаҳар ҳокимлиги маҳалла ҳудудидаги ем-хашак бозори бўлиб турган 240 квадрат-метр ерни спорт майдончаси учун ажратиб берди. Бироқ 1995 йилда қурилиши бошланиб, охирига етмаган иссиқлик қувурлари айнан шу жойдан ўтган, беш метрлик бетон устунларини қўчириш муаммолари кўндалдан бўлиб турибди. Маҳалла фуқаролар йиғинининг манфаатдор ташкилотларга расмий мурожаати ҳозирча натижа бермаяпти. Бироқ раис ишни охирига етказишга, маҳалла болаларига спорт майдончасини жиҳозлаб беришга астойдил бел боғлаган. Айнан ана шундай ташкилотчилиги боис маҳалла ахли уни бир овоздан ушбу лавозимга сайлади.

Амир Темур номли маҳалла фуқаролар йиғинида сайловчилар уч нафар номзодни сайловолди ваъдасига эмас, амалдаги ишларига қараб баҳоладилар. Гулнора Неъматова кўпчилик овоз билан иккинчи муддатта раис этиб сайланди.

Ўтган икки ярим йил ичида маҳалладаги аксарият фуқаролар ҳокимият бошқаруви тизимида ўзини ўзи бошқариш идорасининг ижтимоий муаммоларини ҳал қилишдаги мавзени, имконияти ортиб бораётганини қўриб, ҳис қилдилар. Маҳалла фуқаролар йиғини кўндалдан белгилаб қўйилган ҳуқуқ ва ваколатларидан тўлиқ фойдаланиб, изчил иш юрита бошлади. Гулнора опанинг касб-кори врач-терапевт, Фаргонадаги талабалар диспансерида ишлаб, пенсияга чиққан. Одамларнинг дардида дармон бўлиб, мушуқлини осон қилишга одадланган.

(Давоми 3-бетда)

✓ XABAR

ҲАРБИЙ ҚОНУНЧИЛИК ИЖРОСИ

Фаргона шаҳрида Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси Қонунчиликни мустаҳкамлаш муаммолари ва прокурор-тергов ходимлари малакасини ошириш маркази ҳамда Фаргона вилоят прокуратураси ташаббуси билан «Ҳарбий қонунчилик ижроси устидан прокурор назоратини тақомиллаштириш муаммолари» мавзусида семинар ўтказилди.

Семинарни очган вилоят прокурори У.Шамсиев Ўзбекистон Қуролли қучлари юртимизни ташқи хавф ва терроризм хуружларидан асровчи қалқонга айлانгани, Қуролли қучлар ташкил топишининг қонуний асослари, офицер ва аскарларнинг бурчи, мажбурият ва ҳуқуқларининг қафолатлари тўғрисида сўзлади. Сўзга чиққанлар «Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида»ги қонун ижроси, ҳарбий хизматга қабул қилиш комиссиялари ишнинг қонунийлиги устидан прокурор назорати, ҳарбий қисмларда жиноятчиликнинг олдини олишда прокурор назоратининг усул ва услублари тўғрисида иш тажрибаларини сўзлаб беришди.

Исроил ИБРОХИМОВ,
«HUQUQ» мухбири

✓ ANJUMAN

2003 йил 14 ноябрда Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасида «Инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилишда прокурор назоратининг ўрни ва аҳамияти» мавзусида илмий-амалий анжуман бўлиб ўтди.

Анжуманни Республика Бош прокурорининг ўринбосари Абдуҳалим Холмаматов бошқариб борди.

Жиноят судловини амалга оширишда инсон ҳуқуқларига риоя этилишининг аҳоли ва муаммолари масаласи нафақат республикамиз, балки кўп халқаро ҳамкамиятнинг диққат-эътиборида.

ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ ПРОКУРАТУРА ҲИМОЯСИДА

рида турган долзарб масалалардан биридир.

Инсон ҳуқуқлари ҳимоясини қўлайтириш мақсадида жиноят, жиноят-процессуал ва маъмурий қонунчиликнинг либераллаштирилиши, судларнинг ихтисослаштирилиши, апелляция суди инстанцияси, ярашув ва бошқа бир қатор демократик ҳуқуқий институтлар ҳамда мустақкам ижро механизми ҳарбий этилиши алоҳида диққатга сазоворлигини қайд этиш лозим.

Суд-ҳуқуқ ислохотлари жараёнида прокуратура жинсий жавобгарликка тортувчи ёки содда қилиб айтганда, «жазловчи», «қорловчи» органдан фуқароларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилувчи органга айланмоқда. Янги таҳрирда қабул қилинган «Прокуратура тўғрисида»ги қонунга кўра прокуратура органлари ходимларининг масъулияти ва жавобгарлиги оширилди. Эндиликда уларнинг фаолиятини баҳолаш меzonлари сифатида ҳудуддаги қонунийликнинг ҳолати, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари, давлат ва жамиятнинг қонуний манфаатлари

ҳимояси белгиланди. Мазкур йўналишда прокуратура органлари томонидан изчиллик билан амалга ошириб келинаётган ишлардан бири ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар фаолиятида қонунустуворлигини таъминлашдир.

Прокуратура органлари фуқароларни жинсий жавобгарликка тортиш билан боғлиқ жараёнларнинг барча босқичларида ҳуқуқ-тартибот идоралари ходимлари томонидан содир этилган қонунга хилоф ҳатти-ҳаракатларни фойш этиш ва бунга йўл қўйган мансабдор шахсларга нисбатан қонунда белгиланган қораларни қўллаш борасида мунтазам ишларни амалга ошириб келмоқда. Ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар фаолиятида йўл қўйилаётган қонунбузарликларни аниқлашда фуқароларнинг ариза ва шикоятларига алоҳида эътибор қаратилапти.

Ҳуқуқий давлатни ҳуқуқий маданият, ҳуқуқий онги ва тафаккури юксак инсонлар қуради. Шу боис аҳолининг, жумладан, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ходимларининг ҳуқуқий маданиятини, онги ва саводхонлигини янги сифат даражасига кўтариш устувор вазифа бўлиши шарт эканлиги таъкидланди.

Бу борда анжуман иштирокчиларининг қўрилган масалалар муҳокамаси доирасида билдирган фикр ва мулоҳазаларини нобатта олинган ҳолда Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси томонидан жиноят-судлов ва жазони ижро этиш фаолиятида йўл қўйилаётган қонунбузилиш ҳолатларини бартараф этишга қаратилган тавсиялар ишлаб чиқилди.

Анжуманда Олий Мажлисининг инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилувчи қўмитаси раиси, инсон ҳуқуқлари бўйича вакили С.Рашидова, Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси миллий маркази директори А.Саидовлар ўз мазруузалари билан иштирок этдилар.

(Ўз мухбиримиз)

KONSTITUTSIYANING 11 YILLIGI OLDDIDAN

Ривожланган давлатлар тарихи ва мамлакатимиз таракқиётининг ўн икки йиллик таърибаси шуни кўрсатадики, ҳуқуқий ислохотлар мустақам ҳуқуқий илди — конституцияга таънос экан, ҳуқуқий давлат қарор топиши мумкин эмас. Конституциявий давлат жамиятдаги ҳуқуқий институтларни, ҳуқуқий жараёнларни,

ҳаммаси бор. Лекин менинг битта саволим ҳам бор: мамлакатнинг чекка жойида яшаётган кишининг тоғасури қандай қилиб ўзгартириш, уни қандай қилиб ҳамма томондан эътироф этилган андозалар даражасига кўтариш мумкин? У ҳали-ҳамон совет ҳокимияти, тоталитар ҳокимият етмиш беш

демократик тамойилларни ўзида акс эттирган. Шу билан бирга маҳаллий ўзига хосликлар ҳам эътиборга олинган. Конституциянинг XIV боби «Оила» деб номланиб, унда оиланинг ўзбекиона жамиятдаги алоҳида ўрни, ота-оналар ва болалар ўртасидаги ғамхўрликлар ҳуқуқий жиҳатдан тасдиғини топан. Шунингдек, маҳаллий ижро ҳокимиятининг негизи бўлган «ҳокимлик» институти, маҳаллий ўзи-ўзи бошқаришнинг ўзбекиона де-

TAHLIL**БУРЧ ВА МАСЪУЛИЯТ
УСТУВОРАНИГИ**

Тошкент шаҳрида жорий йилнинг 9 ойи якунига кўра умумий жиноятчилик сони ўтган йилнинг шу даврига қараганда 3,6 фоизга ошган. Шу билан бирга, жиноятларнинг фаш этилиши сезиларли даражада яхшилланган. Бу ҳақда Тошкент шаҳар прокуратураси ва ИИБнинг яқинда бўлиб ўтган идоралараро кенгашида шаҳар прокуратураси бўлим бошлиғи А.Мақсудов ахборот берди.

рилик ҳамда фуқароларнинг ҳаёти ёки соғлиғига қарши қаратилган оғир ва ўта оғир жиноятларга қарши курашни ташкил этиш, бу тоифадаги жиноятларнинг тергов ва суд амалиёти ҳамда прокурорлик назорати аҳоли» ва «2003 йилнинг 9 ойи давомида ички ишлар идораларида жиноятлар тўғрисидаги ариза ва хабарларни қабул қилиш, рўйхатдан ўтказиш ва ҳал қилишда қонунийликка риоя қилинишининг аҳоли» мавзусидаги масалалар кенгаши иштирокчилари томонидан муҳокама қилинди.

Ютуқ ва камчиликлар таҳлил этилди. Йиғилиш сўнггида қўрилган масалалар юзасидан идоралараро кенгаши қарори қабул қилинди.

Маълумки, муайян ҳудуддаги барқарор криминалнинг вазияти ва жиноятларнинг юқори даражада фаш этилиши даражаси ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар, хусусан, прокуратура ва ички ишлар идораларининг хизмати ва улар ўртасидаги ҳамкорлик самарасидир. Йиғилиш давомида келтирилган маълумотлар, рақам ва кўрсаткичлар бурч, масъулият ҳисси устуворлиги ютуқлар гарови эканлигини яна бир бор тасдиқлади.

(Ўз муҳбиримиз)

**КОНСТИТУЦИЯ — ҲУҚУҚИЙ
ЖАРАЁНЛАРНИНГ АСОСИ**

қонун ва норматив ҳужжатларни конституцияда белгилаб олинган асосда вужудга келтириш демакдир.

Ўтган йиллар таърибаси шуни кўрсатадики, бу жараён мураккаб кечиши билан ажралиб туради. Унинг мураккаблиги конституция асосида вужудга келтирилган демократик институтларнинг қонунларга садоқатлиги, ваколатларини беистисно юзгага чиқара билиши, ҳуқуқий жараёнларнинг маҳаллий-миллий урф-одатлар ва айниқса тоталитар режимдан қолган сарқитлар «қояси»га урилиши билан боғлиқ. Шу ўринда Ўзбекистон президенти Ислам Каримовнинг қўидаги фикрларини келтириб ўйиш ўринли бўларди: «Қонунларнинг энг яхши муҳималарини барпо этиш — конституция; инсон ҳуқуқлари, кам сонли миллатлар тўғрисида, виждон эркинлиги ҳақида, қонун чиқарувчи, ижро этувчи, суд ҳокимиятларини бир-биридан ажратиш тўғрисида қонунлар қабул қилиш, инсон ҳуқуқлари миллий ташкилотлари тизимини ташкил этиш мумкин. Бизда уларнинг

йил давомида сингдирган меъёрлар асосида яшамоқда».

Ҳақиқатан ҳам конституция меъёрларини одамлар онига сингдириш, уларнинг ҳатти-ҳаракатида айнан шу меъёрлар ифода топишига эришишга ўтмиш тузумдан қолган иллатлар билан бир қаторда маҳаллий халқнинг кўп асрлик тарихида вужудга келган, унинг ижтимоий хотирасида муҳрланиб қолган қондалар ҳам катта таъсир қилади. Бу қондаларда демократияни алоҳида ўзбекиона тушуниш мавжуд бўлиб, у жамоа бўлиб яшаш ғоясини, маҳалланинг алоҳида ролини, ишлаб чиқариш ва маиший кооперацияни, оила негизида вужудга келаётган кичик демократик тузилмани ўз ичига олади. Конституция халқнинг ўтмиши, буғуни ва келажаги билан боғлиқ экан, ўтмиш ва буғунги кунни ифодаловчи маҳаллий ўзига хосликлар билан гарбона демократия тамойиллари ўртасида ўзига хос мувозанатни вужудга келтириш мумкин.

Ўзбекистон конституцияси шаклушбасиз ривожланган давлатлар таърибаси асосида бунёд этилган

мократик шакли бўлган «маҳалла» тўғрисидаги моддалар ҳам муҳим аҳамиятга эга.

Жамиятдаги ҳуқуқий жараёнлар иқтисодий муносабатларда, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлашда, бошқарув органлари фаолиятини демократлаштиришда ўз аксини топади.

Ўтган давр мобайнида бозор иқтисодиётига асосланган кўпала муассасалар вужудга келтирилди. Мулк муносабатлар тартибга солинди.

Конституция асосида фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини кафолатлаш сари жуда катта тарихий қадамлар ташлади. Бу биринчи навбатда фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари «спектр»ининг кенгайиши билан боғлиқ.

Хулоса қилиб айтганда, мамлакатимиз асосий қонуни демократик тамойилларни жамиятимиз ҳаётида батамом қарор топтиришда мустақам асос бўлиб келмоқда.

Бозорбой СИНДОРОВ,
Меҳнатобод тумани прокурори**QASAMYOD**

Мамлакат келажаги ёшлар қўлида. Чунки олдимизга қўйган мақсадларга, эзгу ниятларимизга эришишимиз, авваламбор, замон талабларига жавоб берадиган, юқори малакали, етуқ мутахассис кадрлар тайёрлаш муаммоси билан чамбарчас боғлиқ. Шу боис мустақилликнинг дастлабки йиллариданоқ мамлакат миқёсида таълим-тарбия, илм-фан, касбунахуар ўрганиш соҳаларини ислох қилишга алоҳида эътибор қаратилди.

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, ёшлар билан ишлаш масаласи Наманган вилоят прокуратураси раҳбариятининг ҳам диққат марказидадир. Бу муҳим иш Республика Бош прокурорининг 1995 йил 14 июндаги «Ўзбекистон Республикаси прокуратураси идораларида ёш мутахассисларнинг ишини ташкил этиш ҳақида»ги йўриқномаси асосида ташкил этилмоқда.

Прократурада маънавий юксак, ишини пухта билидиган, касбига садоқатли, ҳалол ва виждонли ходимлар хизмат қилиши керак. Бирок бундай кадрлар дарров етишиб қолмайди. Уларни олий ўқув юртларини битириб келаётган ёшлар орасидан танаб, прокуратура органларига ишга қабул қилиш лозимлиги йўриқномада аниқ кўрсатиб қўйилган. Вилоят прокуратурасига ишга қабул қилиш жараёнида ёшлардаги масъулият, қонунбузарликларга нисбатан муросасизлик, янгиллиқни дарров илғаб олиш ва ташкилотчилик қобилиятлари ҳисобга олинади. Иш даврида ана шу қобилият таърибали ходимлар ёрдамида ўстириб, ривожлантириб борилади. Прокурор ёрдамчиси ёки терговчи лавозимига иш ўрганувчи сифатида қабул қилинган ходимлар уч йилгача ёш мутахассис ҳисобланади.

Кейинги йилларда Наманган шаҳри, Давлатобод, Наманган, Тўрақўрғон, Чортоқ, Уйчи туманларида ёш мутахассислар иш қўнималарини ҳосил қилишди. Улар билан ишлашнинг аҳоли бўйича прокурорларнинг ҳисоботлари махсус инспекция Йиғилишида йилда камида бир марта эшитилиб, муҳокама этилмоқда.

**ЁШЛАР —
ЕТАКЧИ КУЧ**

Жорий йилнинг ўтган даврида 10 нафар иш ўрганувчи вилоят прокуратурасида аттестациядан ўтказилиб, мустақил лавозимларга тайинланди. Наманган шаҳридан Х.Шодибеов, Давлатободдан Б.Шодмонов, Уйчида Б.Болтаев, Учқўрғондан А.Дадахон ва Наманган туманидан М.Тўйчиев шулар жумласидандир. Шуниси қувончлики, ёш мутахассислар иш ўрганиш жараёнида прокурорлик назорати ва тергов соҳасини пухта ўзлаштирибгина қолмай, айрим масалаларда ижобий натижаларга эришишди ва навбатдан ташқари 3-даражали юрист унвонини олишга муваффақ бўлдилар.

Бу билан вилоят прокуратурасида ёш мутахассислар билан ишлаш намунали йўлга қўйилган, муаммолардан йироқмиш дея хотиржамликка берилмоқчи эмасмиш. Айтмоқчи бўлганимиз шуки, инсон қайси касб эгаси бўлмасин уни мукамал билиши, билим ва таъриба борасида тобланиб бориши зарур. Бу, аввало, унинг ўзига боғлиқ. Бунинг учун унда касбга меҳр, масъулият каби фазилатлар бўлиши даркор.

Ёш мутахассисларга қўмакчи бўлиш, тўғри йўналтириб боришни эса соҳанинг таърибали ходимлари унутмаслиғи керак. Шу маънода вилоят прокуратурасида 27 нафар ёш мутахассис, 6 нафар иш ўрганувчи борлиги бизга катта масъулият юклайди.

**Хусниддин МАДАМИНОВ,
Наманган вилоят прокурорининг
кадрлар билан ишлаш бўйича
катта ёрдамчиси**

Суратда: Наманган шаҳар прокурорининг катта ёрдамчиси Х. Шодибеов ҳасамед қилаётган пайт.

QAROR VA IJRO**ЭЛ-ЮРТ МАНФААТИ УЧУН**

Хукумат қарорларининг ижросини таъминлаш мақсадида Республика ҳарбий прокуратураси органлари ҳам бир қатор ишларни амалга оширишмоқда. Хусусан, жойлардаги маҳалла қўмиталари, жамоат ташкилотлари ҳамда давлат чегараларини ҳимоя қилувчи ҳарбий қўсмавлар билан ҳамкорликда товарларнинг республикаимиздан ноқонунли олиб чиқиш кетилишининг олдини олиш мақсадида қўғгина тadbирлар ўтказилапти.

Шундай бўлса-да, моддий бойликларни четга ноқонунли олиб чиқиш кетилиш хатлатлари учраб турибди. 2003 йил 1 сентябрдан ҳозирги кунга қадар фуқаролардан жами 31208 кг. пахта хомаши, 200 кг. рангли металл, 15 кг. чигит ва 870 литр солярақ ушлаб қолинди. Судлар томонидан халқ манфаатларига хилоф иш қилмоқчи бўлган бундай фуқароларга нисбатан турли жазолар белгиланиб, ушлаб қолинган товарлар давлат эғалигига ўтказилди.

**М.ТЕМИРОВ,
Ўзбекистон ҳарбий
прокуратураси бошқарма бошлиғи**

GIYOHVANDLIK — ASR VABOSI**ОШҚОЗОНДАГИ ОҚ АЖАЛ**

Ҳаёт ҳар доим ҳам бир текис давом этавермайди. Бу омонат дунёда ҳар хил вазиятга тушибилиш, турли-туман одамларга рўбарў келишимиз мумкин. Кимдир оқилади, кимдир бахтга эришади. Лекин кимларнингдир фароғати бошқа бировларга чексиз ғам-таъвимиш ва фалокат олиб келиши мумкинлигини ҳаммаимиз ҳам тушуниб этавермаймиш. Бўззан эшитиб қоламиз: «фарзанди ногирон тугилибди», «фалончи игнага ўтирибди», «уйидаги нарсаларини чиқариб сотаётганмиш». Ҳўш, уларнинг бундай ҳолга тушибилишга кимлар сабабчи?

Орамизда героинфурушлар ҳақида эшитмаган киши бўлмас керак. Улар учун этни жужжиктирадиган юқоридаги жумлаларнинг қизиғи йўқ. Ҳатто киприкларини ҳам қоқиб қилишмайди. Жонларини ҳавф остига қўйиб бўлса-да, мўмай даромад олишни қўзлашади. Бирок, кўза кунда эмас, кунда синади дейишади.

«Душанбе — Астрахан» поездиди кетаётган тожикистонлик Азиз Зоиров Қарши

бекатига яқинлашган, саросималаниб қолди. Бу эса бекат нозирларининг эътиборидан четда қолмади. Бекатоқ йўловчи маж-

бурлан туширилиб тиббий қўрқидан ўтказилганда, унинг ошқозонида 44 та салофан пакетга жойланган 348 грамм героин моддаси борлиги маълум бўлди. Бекат нозирларининг ҳўшёрлиги туфайли қандайдан қанча оиаларга етказиладиган кулфатнинг олди олинди.

Санжар Султонов ва Ёкуб Шоминовлар ҳам ҳалол меҳнат қилиб, эл қатори яшаб юрс бўларди. Лекин улар осонлик билан бойиш мақсадида қабиҳ ишга қўл уришди. Катта орзу-ҳаваслар билан Тожикистондаги «танишлар»дан 188 грамм героин олиб келишди. Товарга Самарқанддан харидор ҳам топила қолди. Лекин уларнинг савдоси охирига етмай қолди. Икки героинфуруш ҳам ҳуқуқ-тартибот органлари томонидан қўлга олинди.

Ҳар икки ҳолатда ҳам героинфурушларга узоқ йиллик қамоқ жазоси белгиланди. Энди улар навқирон ёшлик йилларини панжара ортида ўтказадиган бўлишди.

**Юсуф МУСАЕВ,
Республика Бош прокуратураси
бўлим прокурори**

ВАТАН ИЧРА ВАТАН МАҲЛЛА!

МАМЛАКАТИМИЗДА ФУҚАРОЛАРНИНГ ЎЗИНИ ЎЗИ БОШҚАРИШ ОРГАНЛАРИГА САЙЛОВЛАР ҚИЗГИН ДАВОМ ЭТМОҚДА

(Давоми. Бошланғич 1-бетда).

Унинг ташаббуси билан маҳалладаги бўш турган уйлardan бирида тикувчилик цехи очилди. Бир неча аёл ишли бўлди. Цех буюртмаси бўйича уйда ўтирган аёллар ҳам тикувчилик билан шуғуллана бошлади. Жазони ўтаб келган 6 нафар собиқ маҳбусга моддий ёрдам кўрсатилиб, ишга жойлаб қўйилди. Кўп қаватли уйлardan иборат маҳаллада тўй-маросим-

дон эгаси кўпқаватли уйлар олдини ҳеч қандай лойиҳа ва рухсатномасиз девор билан ўраб олганини аниқлаб, ўз муносабатини билдирди. Ноқонуний қурилган деворлар бузилиб, қўни-қўшниларнинг низолари барҳам топди.

— Қўшнилар ўртасидаги ва оилавий низоларни бамаслаҳат, мурося йўли билан ҳал қилаёмиз, — дейди фуқаролар йиғини хотин-қизлар кен-

да Гулнора қўлади. Ўзимизнинг идорага ишга жойлаштириди. Унга юз карра овоз берган бўлардим!

Олий Мажлис Кенгашининг 2003 йил 6 октябрдаги қарорига мувофиқ фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларига сайловлар Фарғона шаҳрида низоом талаблари даражасида ташкил этилаётти.

— Маҳалла фуқаролар йиғинининг ваколатлари кенгайди, — дейди Фарғона шаҳар ҳокимининг ўринбосари, сайловни ташкил этиш ва ўтказишга кўмаклашувчи комиссия раиси Маъруфжон Хўжаев. — Унга яқин маҳаллада ўтказилган дастлабки сайловларнинг натижалари фуқаро-

лар ушбу тadbирга масъулият билан ёндашаётганини қўрсатапти. Раҳбарликка олий маълумотли, ташкилотчи, ишчан маҳаллошларини сайлашяпти...

Беихтиёр Саид Содиқовнинг сўзлари ёдигам тушади: «Рухиятимиздаги боқимондлик кайфияти ҳалиям барҳам топгани йўқ. Кўп масалаларни бойдан кимдир ечиб беришини кутмасдан, ўзимиз баҳамжиҳат ҳал қилишга одатланишимиз керак».

Исроил ИБРОХИМОВ, «НУҚУҚ» мухбири

ДИЁНАТ УНУТИЛМАСИН

Юртимизда мустақилликнинг илк кунлариданоқ маҳаллаларга алоҳида эътибор қаратилди. Дунёдаги ҳеч бир мамлакатда маҳалла тизими биздагичалик шаклланган эмас. Бунинг учун ҳаёт исботлаб турибди.

Европа мамлакатлари вакиллари ҳам биздаги бу тизимни ҳавас билан ўрганишяпти. Кўпчилик давлатларда ҳар ким ўзи учун яшайди. Қўшниси билан иши ҳам бўлмайди. У касал бўладими, бошига ташвиш тушадими, қўшинини ҳам қизиқтирмайди. Ёнидагилар аҳолини сўрашни унинг шахсий ҳаётига аралашмиш деб тушунади.

Бизда эса бутунлай бошқача. Қўни-қўшни, маҳалла билан алоқасини узган одамга ёт кўз билан қаралади.

Бугун барча маҳаллаларда оқсоқолларни сайлаш давом этапти. Оқсоқол бўламан дейдиганлар ҳам кўп. Чунки бугунги кунда оқсоқолларга катта имконият ва ҳуқуқлар берилмоқда. Давлат томонидан камбағал оилалар, икки ёшгача фарзанди бўлган оналарга ҳам маҳалла оқсоқолининг тавсиясига биноан маблағ ажратилади. Шунинг учун бу лавозимга энг муносиб номзодлар сайланиши керак. Лекин айрим нопок оқсоқолларнинг ана шу маблағларга ҳам кўз олайтириб, таъмагирлик қилган ҳолатлари учраб турибди.

«НУҚУҚ» газетасида «Порахўр оқсоқол» сарлавҳали мақола чоп этилганди. Ушбу мақола республикамизнинг барча маҳаллаларда муҳокама этилган ҳақида хабар ҳам берилганди. Ана шундай таъмагирликларнинг оқсоқол бўлишига йўл қўймаслигимиз керак. Акс ҳолда, икки ярим йил дардимизни кимга айтишни билмай қоламиз.

Хуришд УЗОҚОВ, Андижон вилояти

МУАММОЛАРНИ БИРГАЛИКДА ҲАЛ ҚИЛИШИМИЗ КЕРАК

лар ўтказиш учун алоҳида тўйхона қуришга киришдилар. Маҳалла фуқаролар йиғини ёлғиз қариялар, кўп болали оилалар, пенсионерларга қонундорасида моддий ёрдам кўрсатиш билан бирга, ҳомийлар топиб, турли турмуш муаммоларини ҳал этишда бош-қош бўлмоқда. Ободчиликка алоҳида эътибор берилаёпти. Манзарали ва мевали дарахт кўчатлари, гуллар экишга ёшукка барабар уннашди. Орифжон Юсупов, Қўшали Гаврамадзев, Раҳима Салаева, Зоя Гушина каби фаоллар Гулнора опа билан ёнма-ён, жон куйдириб ишлаяпти. Маҳаллада вилоят прокуратураси ташаббуси билан ташкил этилган жамоатчилик назорати гуруҳи фуқароларнинг манфаатларини ҳимоя қилаёпти. Хусусан, гуруҳ маҳалладаги 12 та хона-

гаши раиси Нурхон Абдубасирова. — Лола Дехқонова қўшниси билан жанжаллашгани учун жиноят ишлари бўйича Фарғона шаҳар суди жарима жазосини қўлади. Бирок у ишлама-са, уйма-уч кун курс, жаримани қандай тўлайди? Жиноят ишлари бўйича шаҳар судига ночорлиги учун уни жарима тўловидан озод этишни сўраб мурожаат қилди. Сўнг шаҳар солиқ инспекциясига фаррош қилиб ишга жойлаштирдик. Қизини бизнес-мактабга ўқишга киритиб қўйдик...

Маҳалла вакилларида «Нега айнан Гулнора Негматовани раисликка сайладиларингиз?» деб сўрадим.

— Унгача бўлган раис дардимизга қўлқол солмасди, — деди Галина Маматова. — Бир ўғлим Амиржон Россияда, иккинчи ўғлим Мадаминжон 1-гуруҳ ногирони. Қийин бир вазият-

эслатиб қўйишдир.

Бугунга келиб маҳалла давлат сиёсатини юритувчи муассасалардан бирига айланди. Давлат ҳокимияти органлари ваколатларининг бир қисми босқичма-босқич унга ўтказилмоқда. Бу, биринчидан, давлатнинг жамоат ташкилотларига билдирилган юксак ишонч бўлса, иккинчидан, мамлакатимизда демократия тобора кучайиб бораётганидан далолатдир.

Бугуннинг вазифаси ўзини ўзи бошқариш органларига муносиб оқсоқолларни сайлаш. Шундай экан, ҳеч бир фуқаро бу сайловдан четда турмаслиги лозим. Чунки ҳар биримиз маҳаллада яшаймиз. Хурсандчилик кунларимиз, гамли дамларимиз маҳаллошларимиз билан бирга кечади. Маҳаллада ҳамма тенг ҳуқуққа эга, вазир ҳам, ўқитувчи ҳам, боғбон

Айни кунларда республикамизнинг барча вилоятларида фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларига сайловлар кўтаринки руҳда, ҳамжиҳатлик билан давом этмоқда. Жумладан, пойтахтимиздаги «Чигатой оқтепа» маҳалласи фуқаролари ҳам ўзлари муносиб деб билган номзод учун овоз бериш тараддуидида.

А.ТўРАЕВ олган сурат

ҲУҚУҚШУНОС БЎЛГАН МАЪҚУЛ

Қўлгина маҳаллаларда оқсоқоллар сайлови қизгин давом этмоқда. Раисликка маҳалланинг обрўли кишилари сайланаёпти. Ҳаёт биз ўйлаганчалик равоан кечмайди. Кўпчилик дардини айтиб маҳалла идораларига чиқади. Кимдир пенсия, яна биров оилавий можаро масаласида. Ана шундай дамда маҳалла оқсоқоли кимга, қайси ташкилотга қачон мурожаат қилиш тўғрисида ҳуқуқий маслаҳат бериб юборса, фуқаро овора бўлиб минг бир идоранинг эшигини тақиллатиб юрмайди.

Маҳалла раислигига прокуратура, суд, адлия тизимида ишлаб, нафақага чиққан инсонлар тавсия қилинса, нур устига нур бўларди. Улар қайси идорада қайси муаммонинг ҳуқуқий жиҳатдан ҳал этилишини билади.

Б.ЗОИРОВ, ТДЮИ талабаси

МАҲАЛЛА — ВАТАН

Маҳалла сўзининг ёнига кейинги пайтларда Ватан сўзи қўшиб айтадиган бўлди. Бу маҳалланинг ватанди муқаддаслигидан нишона. Маҳалланинг ўз тарихи бор. Манбаларда келтирилишича, «маҳалла» атамаси Наршайнинг IX асрда ёзилган «Бухоро тарихи» асарида келтирилади. Бухорода бундан 1100 йил илгари дастлабки маҳаллалар пайдо бўлган.

Амир Темурнинг «Темур тузуқлари» асарида шундай сатрлар бор: «Бошлик оқсоқолларни қўлдрладим, уларга совға-саломлар бериб, хизматларидан фойдаландим».

Юртбошимиз Ислам Каримов «Ўзбекистон иқтисодий ислохотлари чуқурлаштириш йўлида» номли рисоласида маҳалланинг халқимиз ҳаётидаги ўрнига алоҳида тўхталиб ўтиб: «Ўзбеклар учун маҳалла жамоа тушунчасидан кўра кўпроқ маънони билдиради... Ўзбекистонда маҳалла орқали муҳтожларга ёрдам бериш ижтимоий кўмаклашишнинг энг содда, аммо самарали ва оқибатсизидир деган фикрга келдик... Маҳалла оқсоқоллари, уларнинг маслаҳатчилари ва фаоллари маҳаллаларда яшовчи ҳар бир кишининг моддий ва маънавий ҳаётини, ҳар бир оиланинг даромад манбаларини иппидан иғнасигача биладилар», — дейди.

Алишер Навоийнинг «Махлуусун-нафос» ва «Вақфия» асарларида ҳам маҳалла ҳақида сўз юритилган. Бу тарихий манбаларни келтиришимдан мақсад маҳалланинг узоқ тарихга эга эканлигини ўқувчиларга

ҳам. Шундай экан, ҳар биримиз маҳалла ободлиги учун курашмоғимиз керак. Бу маҳалла оқсоқолининг ташкилотчилиги ва обрўсига боғлиқ. Афсуски, қўлгина маҳалла оқсоқолларининг тўй-томоша ва таъзияларда ўрни сезилмайди. Ўзига бини қўйиб, ҳою-хавасга бериллади. Данғилима тўй қилмоқчи бўлганларни тартибга чакриш ҳам маҳаллақўмнинг вазифасига кириди. Чунки бу гапни маҳалланинг оддий фуқароси айтса, «сен ўзининг қил» дейиши мумкин. Демак, маҳалла оқсоқоли ҳуқуқ, одиллиги билан халқ ичиди обрў қозонган бўлиши керак.

Тўғриси, жиноят ҳам, хиёнат ҳам маҳаллада содир бўлади. Маҳалланинг тинчлиги ҳам оқсоқолнинг ташкилотчилигига боғлиқ бўлиб қолди. Бугун прокурорлар бормаган маҳалла йўқ десак хато қилмаймиз. Қилинган сайҳаракатлар самара бераёпти. Қўлгина маҳаллаларда жиноятчилик кескин камаймоқда.

Бугун маҳалла деганда биринчи навбатда кўз олдимизда Ватанимизнинг бир бўлаги гавдаланадиган бўлди. Мустақиллик тўғрисида ота-боболаримизнинг азалий қадриятларидан бўлган маҳалла җамиятда катта мавқега эга бўлиши учун кенг имконият яратилди. У янада гуллаб-яшнасин десак, фақат муносиб номзод учун овоз беришимиз керак.

Рустам ОРТИҚОВ, Республика Бош прокуратураси бошқарма прокурори

МАСЪУЛИЯТЛИ ПАЛАА

Парламент биносида ўтган кенгаши Олий Мажлис қўмитаси раиси Э.Воҳидов бошқариб борди. Иштирокчилар ҳузурда Олий Мажлис раиси Э.Халилов, Ўзбекистон Бош вазирининг ўринбосари Д.Ғуломов ва бошқалар чиқишқилдилар.

Маърузачилар фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларини шакллантириш, маҳалла кенгашлари олдига турган вазифалар, сайловларни сиёсий ва ташкилий жиҳатдан юксак савияда ўтказиш каби масалалар ҳусусида атрафлича фикр юритдилар.

Семинарда қатнашчилар ўзаро тажриба алмашдилар. Ўйлаётгани, кенгаш барча учун фойдали бўлди. Шунини таъкидлаш жоизки, бизнинг маҳаллада ҳам бўлажак сайловларга пухта ҳозирлик қилинапти. Аҳолига бу муҳим тadbирнинг аҳамияти ўқитиб боришмоқда. Ўтган сайловдан бери босиб ўтилган йўлни яна бир бор таҳлил қилиб чиқдик. Ўтган давр мобайнида маҳалламизда ободончилик соҳасида, жисмоний тарбия ва болалар спортини ривожлантириш бўйича бирқанча ишлар қилинди. Жумладан, Термизийлар, «Бухоро» кўчалари асфальтлаштирилди, Термизийлар, А.На-

биев кўчалари аҳолисига ҳашар йўли билан ичимлик суви қувури, «Хоразм», А.Набиев, Термизийлар, «Дўстлик» кўчаларида яшовчи аҳоли учун газ қувури тортилди.

Маҳалла ҳудудидеда жойлашган 17 та кўчага 37.000 та манзарали, 5700 та мевали дарахт кўчати, 7500 туп гул экилди.

Қўмжўрган тумани ҳокимлиги ҳомийлигида трактор ва прицеп олинди. Энди маҳалла ҳудудидеда чиқиндилар мунтазам равишда олиб чиқиб кетилмоқда.

АҚШдан юборилган кийим-кечаклар маҳалламизда яшовчи кам таъминланган оилаларга инсонпарварлик ёрдами сифатида тарқатилди.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларига бўладиган сайловлар ҳамманинг ҳаётида из қолдирадиган, энг муносиб кишиларни таллаб, раисликка сайлайдиган, мамлакатимизда демократияни мустаҳкамлайдиган сиёсий тadbир экан, уни юксак кўтаринкилик, шоҳқоқил билан ўтказишга ҳисса қўлиш барчамизнинг муҳим вазифамиздир.

Б.АШУРОВ, Термиз шаҳридаги «Гулистон» маҳалла фуқаролар йиғини раиси

MUSHOHADA UCHUN MAVZU

Галвали дунёнинг ўз қонун-қоидалари бор. Одам жиноят қилгани, унга албатта жазо муқаррар. Аммо бу барча ҳолатларда ҳам осон кечавермаслиги аниқ.

14 ёшидаёқ босқинчилик, қотиллик, ўғирлик каби жиноятларга қўл урган Илҳомнинг кўрсатмаларидан огоҳ бўлсангиз, дилингизда бу борада мушоҳада учун саволлар туғилганини англайсиз...

ДАЙДИ БОЛАНИНГ ДАРДЛАРИ

«Мен Каттақўрғон туманининг Лайшанба шаҳарчасида туғилганман. Оилада тўрт фарзандимиз. Нар-бери 5-синфни тугатган, ёнимда қасб ўрганасан деб отам мени мактабга юбормай қўйди. Лекин мудом менга дағал муомала қилгани учун отамнинг ёнида ишлашни хоҳламасдим. Бир кун қаттиқ урганида уйдан чиқиб кетдим. Яхши кишилар бир-икки марта менга насихат қилишиб, уйга қайтарди. Барибир, яна шу аҳвол. Уруш-жанжалдан безиб, кўчани тинчроқ билардим. 2002 йилнинг охирида яна уйдан чиқиб кетдим. Каттақўрғон шаҳрига бориб, тунари одамларнинг тандирхонасида, вайрона қўлбаларда, молхоналарда ётиб турдим. Оч қолганимдан бозорда балиқ тозалаш, қорин тўйгазардим. Янги йилга олти кун қолганда уйни соғиниб, яна Лайшанбага келдим. Отамдан қўриқиб уйга киролмагач, оч-наҳор қўшнимиз Ҳасан амакининг уйи чордоғида икки кун яшадим. Бир бурда нонга зор, ҳолсиз эдим. Шунда амаким ушлаб, уйимизга олиб бориб. Укаларим ва онамни жуда соғинган эдим. Лекин у ерда узоқ қолмадим. Отам уришгач, дала совуқ бўлсам уйдан чиқиб кетдим. Тенгқўрларимга қўшилиб ўйнай олмадим. Бир кеча гузаримиздаги мактаб коридоридан уқлаб ётганим, қоровулнинг ўғли уйғотиб, уйингга бор деб чиқариб юборди. Кўча совуқ бўлгани учун шу атрофдаги болалар ботчасига кириб ётдим. Мазам йўқиб бўлгани учун совуқсираб сийиб қўйибман. Шу кийимда тонгда яна шаҳарга чиқиб кетдим.

Кунлар секин ўтарди. 2003 йил 11 январь кунни тунда жудаям оч ҳолатда уйга қайтдим. Лекин уйга киришга юрагим дов бермади. Бирор чиқиб қолса нон сўрайман деб тунги соат 1-2 ларгача ҳолатхона ёнида кутдим. Кейин Шукр бобо деган ён қўшнимизнинг ҳовлисида девордан осилиб турдим. Нон топарман деб ошхонасининг эшигини тортиб кўрсан ёпиқ экан. Сўнг нарвондан чордоққа чиқиб, гугурт қачдим. Қарасам, бир эски магнитофон турган экан. Уни олиб измига қайтдим. Асқотиб қолар деб яшириб қўйдим-да, Самад тоғаларнинг чордоғига чиқдим. У ерда ҳаммом хонасининг иссиқ қувури ёнига бориб ухладим.

Эрталаб ёғур бўлиб қолгани учун чордоқдан тушиб кетолмадим ва ҳовлини кузата бошладим. Самад тоға хотини билан «Дамас»га ўтириб чиқиб кетишди. Изидан катта ўли Мансур ҳам кетди. Ҳовлида икки ёш бола қолганини билганим учун ҳолатхона тўғйидадан ичкарига тушдим. Чақириб нон сўрамоқчи бўлдим, лекин бундай қилмадим. Бироздан кейин Самад тоғанинг

Анвар ва Малика деган кичик болалар сулағач чиқиб бекинмасоқ уйнай бошлашди. Томоша қилиб ўтирсам, Анвар қутилмаганда яширингани ҳолатхонага келиб қолди. Томдан ошиб тушганимни айтади деб шошиб қолдим. Шу пайт қўзим ҳолатхона бурчагида тик қўйилган темир лўмга тушиб қолди. Уни олиб, Анварнинг бошига урдим. «У бўлса «Ха, Илҳом!» деганча боши билан деворга урилиб, ерга йиқилди. Жунли шапкаси учиб тушгач, боши қонаётганини кўрдим. Шу пайт Малика акасини излаб келиб қолди. «Ана, топдим, топдим!» деб қувонаркан, акасининг бошидаги қонни кўрди. Саволга тутаётганида билиб қолмасин деб Маликанинг бошига ҳам лўм билан туширдим. Қизча юзи осмонга қараганча ерга куладди. Анвар шаштими кўриб, «Илҳом, мени урма» деб ялинди. Мен эса қўлимдаги лўм билан унинг бошига яна бир туширдим. Маликанинг инграганини эшитиб, яна бир марта урдим. Сўнг яна Анварга қайтдим ва лўмининг учи билан қорнига урдим. Қочиб кетмоқчи эдим, Анвар яна ингради. Лўмини ҳолатхона тешигидан ташлаб яқинда турган темир қувадла билан ягона гувоҳнинг қулоқ-чаққасига зарб билан урдим. У ўлиб қолгач, ошхонага кириб, хонтахта устидаги дастурхондан бир бўлак нон олиб, супадаги челақ сувига ботириб тез-тез едим. Қорним бироз тўйгач, уйга кириб стол устидаги 20 та ўн сўмликни йўлқира учун олиб, шаҳарга жўнаб кетдим».

Ҳа, юрак қонидан вужудга келган дилбанди Анвардан бевақт ажралди қолиш Самад ака ва Шарофат опаларнинг қадларини буюки кетгани ёмон бўлди. Маликанинг ёш умри эса фақат бахтли тасодиф туфайлигина саклаб қолди.

Қабиҳ йўлни ихтиёр этган Илҳом эса 12 йилга озодликдан маҳрум қилинди.

Бизни тинчқўймаган нарса шуки, Илҳом жиноятчи бўлиб дунёга келмаган. Нотинч мухит, ота-онанинг лоқайдлиги бора-бора унинг ҳаётини бутунлай издан чиқариб юборди. Зеро, азиз фарзанд тарбияси ундан-да азиз бўлмоғи лозим эди.

Шундай экан, азизлар, маҳалла-қўй, қўни-қўшнилар орасида яна-да синчковроқ бўлайлик. Бир оғиз ҳақ сўзимиз, кўрсатган беҳримиз деспонган ёшларимизнинг йўл ёки муҳдис қисматдан асраб қўлиш мумкинлигини асло унутмайлик.

С.САТТОРОВ,
Самарқанд вилоят
прокуратораси
бўлим прокурори.
Мансур АЛОВУДДИНОВ,
«HUUQUQ» мухбири

EHTIYOT BO'LING, FIRIBGAR!

Наталья Навойига келган захоти сафар чоғи кўнглига туғиб қўйган режаларини амалга оширишга киришди. Аввало таниш-билишлари, қўни-қўшнилари орасида БААга бориб қўллаб-дўстлар орттириб келганлиги, амирликларда ишлаш ниятида юрган қиз-жувонларни уларнинг ёрдамида Дубайдаги қаҳвахона ёки дўконларга ишга қиритиб қўйиш мумкинлиги ҳақида гап тарқатди. «Ишбилармон» аёл ҳақидаги бу миш-мишлар оғиздан-оғизга кўча бошлади.

Фириб бор жойда унинг қурбони ҳам бўлади. Натальяннинг қармоғига иллинг биринчи «лақа» Лобар исми қиз бўлди. Анча пайтдан бунён ҳорижда ишлаб, пул топиш орузида юрган қиз Натальяннинг доверунини эшитди-ю, уни қидиришга тушди. Аёлни толғач, мақсадини айтиб, ёрдам беришни илтимос қилди. Мақсодига ҳам аслида Лобарга ўшаган содда қизлар керак эди. Шу сабаб илтимосни ерда қолдирмай ишга киришди.

«Хориждан келиб ишлаётганларга Дубайда яхши ҳақ тўлашади. Қиз-жувонлар осян қаҳвахонага офидантка ёки дўконга сотувчи бўлиб ишга кириши мумкин. Бу масалада сенга ёрдам бераман», — дейди Наталья асил мақсадни қиздан сир тутиб. — Лекин, биласанми, амирликларга ҳозир виза олиш жуда қийин. Бирок, бунинг йўли бор. Сенинг визангни Туркияга расмийлаштирамиз. У ердан бемалол Дубайга чиқиб кетишинг мумкин.

Наталья шундан сўнг одамларни хориқча чиқариш билан шуғулланувчи «Ника» фирмаси ёрдамида Лобарнинг ҳужжатларини расмийлаштириб, 2002 йил январь ойида «Москва — Истамбул», «Истамбул — Дубай» авиарейсига чипта тўғрилаб беради. Лобарни Дубай аэропортида ўзи кутиб олиб, ижарага олган квартирасига бошлаб келади.

Худди шу ерда «тадбиркор» хоним Лобарнинг паспортини олиб қўяди:

— Виза ва чипта харажатларини қўшганда сени амирликларга олиб келиш менга 4000 долларага тушди. Энди ҳисоб-китоб қўлиб олайлик.

— Харажат қилганлигингизни биламан, ишга тезроқ жойлашганингиз, қарзимни узардим, — дейди қиз.

— Сени ишлаб маош олгунингча кута олайман. Осянпул топишинг бошқа йўллари ҳам бор, — Наталья шундай деб қизга танини сотиш орқали пул ишлаш мумкинлигини айтди. Аёлининг асил мақсадидан бохабар бўлган бечора қиз бунука иш қила олмамлигини, фахшга мажбурламаслигини аёлдан йиғлаб илтимос қилди. Наталья эса «таклифимга рози бўлмасанг, паспортинг беримай, полицияга ҳабар қиламан, умринг қамокда қириқди» деб тўғриси қилди.

Натальяннинг қўнглини юмшата олмаган қиз тақдирга тан беришдан бошқа чора топполмади. Шундан сўнг «ишбилармон» аёл Лобарга яна бир «яхшилиқ» қилди. Бегона шаҳарда нима қилишни, қаярга боришни билмай турган Лобарни Милана исми қиз билан таништириб қўйди. У эса Лобарни фахш қўчаларига бошлади. Икки ой шу зайлда ўтди. Лобар не-не хирс бандларига танини сотади, унинг даромадини эса Наталья чўнтакка уриверади.

Кунлардан бирида Лобар Абдусами деган бир маҳаллий киши билан танишиб қолди. Қизни ёқтириб қолган йигит «сенга уйланман» деб Лобарни уйига олиб кетади. Кейин Натальян топиб, Лобарнинг 4000 АҚШ доллари миқдоридagi қарзини тўлаб, паспортини қайтариб олади.

Биринчи иш қўнглидагидай амалга ошганидан мамнун ҳолда Навойига қайтиб келган Натальяннинг олдида кўп ўтмай Жонона исми жувон келади. У ҳам Лобарга ўша аёлдан хориқча ишга жойлашга ёрдам беришни сўрайди. Чўнтаги пул қўрган «тадбиркор» хонимнинг «сахийлиги тутиб келиб, «Дубайга боришим» учун кетадиган виза

Дунё бўйлаб саёхатга чиқишни, ер шарининг энг хушман-зара гўшаларида бўлиб, олам-олам завқ-шавқ олишни ким истамайди дейсиз. Навойилик Наталья Никитинани ҳам шундай истак саёхатга ундаган бўлса ажабмас.

Инсон ақл-заковати билан тап-тақир саҳрода бунёд этилган мўъжизаларни кўроқ илинжида Бирлашган Араб Амирликларига отланган Натальяга араб диёрининг мафтункор манзаралари татамиди ҳисоб. Чўнки унинг фикру-зикри тамомила бошқа нарсада эди: сайёх хоним Дубай шаҳрида айрим кимсаларнинг қўшмачилик орқасидан жарак-жарақ пул топаётганига гувоҳ бўлган, бундай ишга қўл уриб, фойдасини чўнтакка уриш унингча унчалик қийин иш эмасди. Айнан уша паллада аёлининг кўнглида қабиҳ режа пайдо бўла бошлаган эди.

харажатлари, йўл қира-ю овқатланиш, меҳмонона ҳақлари менинг ҳисобимдан бўлади» деб содда жувоннинг бошини кўкка етказди. Сўзига туриб шундай қилди ҳам. «Тошкент — Москва», «Москва — Дубай» рейси орқали Дубайга учиб келган Жонона аэропортида кутиб олиб, Лобар ижарада турган квартирга бошлаб келади. Энди изоққа ҳолат йўқ эди. Бу ерда Ўзбекистондан келган қизларнинг нима ишлар билан машғул эканини кўрган жувон чўп туғилгани амин бўлади. Наталья эса очик-ойсиди мақсадини айтди: «Дубайга келиш харажатларинг менга 7000 АҚШ долларига тушди. Пулни топиб бергунингча паспортинг гаров сифатида менда туради».

ткаликка, иккинчисини раққосаликка ишга жойлаштириш ҳақида куёқ ваъда берган жувон ҳаловатини йўқотганди. Негаки, ҳали балоғат ёшига етмаган қизларга виза тўғрисидаги илҳом бўлмаётганди. Наталья ўйлаб-ўйлаб Эллининг онаси билан гаплашшга аҳд қилди. Зарина билан учрашиб, Дубайда ишчиларга яхши ҳақ тўлашларини, қизи билан амирликларга борса анча-мунча пул ишлаб олиш мумкинлиги ҳақида лоф урди. Аввалига Зарина ҳолатхона хонимнинг тақлифини рад этди. Аммо орандан икки-уч кун ўтиб, Натальяга қўнғироқ қилиб, тақлифига рози эканлигини билдирди. Наталья унинг паспортини олгач, виза тўғрилашга киришди. Аммо бунинг иложи бўлмади.

Бошига тушган қўрғулқидан нима қиларини билмай қолган Жононага Лобар ҳам-дард бўлади. Чор-ночор Жонона ҳам хамшарари ихтиёрсиз танлаган йўлдан юришга мажбур бўлади: тунги клуб, қаҳвахона, наҳс босган меҳмонхоналар... Алданган, қўрланган Жонона аламдан икчилликка ружу қўйди. Ким билан бўлди, ким қанча пул берди — ҳисобини билмайди. Олти ой давомида Наталья бор-йўғи 100 доллар беради, холос. Жононадан умид йўқлигига қўзи етган аёл эса уни қўшмачилик билан шуғулланувчи Артур исми кишига бир буюмдек сотиб юборди.

Бу орада Натальяннинг сайёх-харақати натижада навоийлик яна бир қиз — Рита ҳам Дубайга «мўмай маош тўланадиган» ишга кириш илинжида етиб келади. Унинг ҳам қўналғиси Лобар турган квартира бўлади. Наталья унга ҳам эски шартини қўяди: «...7000 АҚШ доллари қарсан! Пулни тўласанг, паспортингни олсан».

Чўп тушганлигини билса-да, Рита қўз ёш қилиб ўтирмади. «Ишга киришди, Натальяннинг «ишончини» оқлади. Тўрт ой ўтар-ўтмас 7000 доллар бериб, паспортини қайтариб олди.

Омади қоришмаган Жонона эса полицияга туриб олиб, ҳужжати бўлмаганини унинг шахсини аниқлаш мақсадида вақтинча қамаб қўйишди. Жонона Навойиди яшовчи танишларидан бирига қўнғироқ қилиб, бошига тушган қуфлардан огоҳ этиб, Натальян топиб, ундан ёрдам сўрашни илтимос қилди. Наталья Дубайда қўнғироқ қилиб, Рита билан гаплашди ва Жононанинг паспортини Артурдан олиш мумкинлигини айтди. Артур жувоннинг паспортини полиция участкасига келтириб бергач, Жонона Ўзбекистонга қўнғироқ юборишди.

Тиниб-тинчмас Наталья эса бу пайтда тузоғига илинай-илинай деб турган Эллина ва Рая деган нозиккина қизларни авраш билан овора эди. Улардан бирини офидан-

Орадан анча-мунча вақт ўтса-да виза олинмаётганидан хуноб бўлган Зарина Натальяга хориқча ишлаш фикридан қайтганини айтиб, ҳужжатларини қайтариб олди. Рая эса хориқча ишлашга ота-онаси рухсат бермаётганлигидан нолиб қолди. Қуллас, бўлал Натальяннинг режаси амалга ошмади. Энг муҳими, яна уч одамнинг тақдирини ости-устун бўлиб кетишининг олди олинди.

Натальяннинг амалга ошмай қолган қабиҳ нияти туфайли фахш йўлидан қайтганлар юқорида номлари келтирилган шахсларга нисбатан эмас. Унинг «ёрдами» билан Дубайга ишга кетмоқчи бўлган яна бир қанча қиз-жувонлар охири палладасида ниманидир сезгандек фикридан қайтишди.

Бу орада Навойи вилоят ҳуқуқ-тартибот органларига Наталья Никитинанинг жоний ҳарақатлари ҳақида аризалар туша бошлаган эди. Унга нисбатан жиноят иши қўзғатилиб, тергов олиб борилади. Айбланувчининг қилишларини жаборланувчилар ва гувоҳларнинг кўрсатмалари ҳамда бошқа далиллар асосида исботланиб, жиноят иши айблов ҳулосаси билан судга юборилди.

Жиноят ишлари бўйича Навойи вилоят судининг 2003 йил 30 июндаги ҳукми билан Н.Никитина қилишларига яраша жазосини олди. Аммо масаланинг одамни уйлантирадиган ҳақиқати шундаки, ёлғон ва фирибларга учиб, ихтиёри билан Натальяга ўшаганларнинг қўлига бериб қўйганлар ҳозир ҳам йўқ эмас. Унутманки, фуқароларни хориқ давлатларига ишга юбориш, чет элларда иш билан таъминлаш ҳуқуқи ҳеч бир фуқарога, ҳеч бир фирма ёки хусусий агентликка берилмаган. Ана шунчақ ваъдалар билан айоханнос солиб юрганлар, билинги, фирибгар ва товламачилардир. Уларнинг сохта маълумотлари, алдовларига учсангиз, бу сизга жуда қимматга тушади.

Бахриддин ЭРГАШЕВ,
Навоий вилоят прокурорининг
ўринбосари

2) 15-моддаси биринчи қисмининг ўн тўртинчи ҳатбошисидagi "ҳақ" деган сўз "компенсация тўловлари" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

3) 23-моддаси қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"23-модда. Чикиндиларни жойлаштирганлик учун компенсация тўловлари

Чикиндиларни махсус ажратилган ва жиҳозланган жойларга жойлаштирганлик учун компенсация тўловлари ундирилади.

Компенсация тўловлари миқдори белгиланган тартибда чикиндиларни жойлаштириш лимитлари асосида, чикиндиларнинг фуқаролар ҳаёти ва соғлиги ҳамда атроф муҳит учун хавфлилик даражасига қараб белгиланади".

XXV. Ўзбекистон Республикасининг 2002 йил 12 декабрда қабул қилинган "Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида"ги Қонунининг (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 2002 йил, № 12, 217-модда) 3-моддаси қуйидаги мазмундаги саккизинчи қисм билан тўлдирилсин:

"Ўзбекистон Республикаси фуқароларига чет давлатларнинг ҳарбий хизмати-га, хавфсизлик, полиция, ҳарбий адлия органлари ёки шу каби бошқа органла-рига хизматга кириш тақиқланади".

XXVI. Ушбу Қонун XII бўлимининг 1, 2, 3, 7 ва 8-бандлари Ўзбекистон Республикасининг Қонунчилик палатасига сайлов ҳамда Ўзбекистон Республи-каси Олий Мажлисининг Сенатини шакллантириш натижаларига кўра қўйиб ки-ради.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти
И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
2003 йил 30 август

32

Қирқиш

оила (жамоа) пудрати шартномасини янги муддатга узайтириш ҳуқуқига эгадир";

бешинчи қисми қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"Пудратчидан оила (жамоа) пудрати шартлари асосида берилган ер участкаси-дан фойдаланганлик учун ҳақ ундирилмайди";

5) 18-моддасининг иккинчи қисми қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"Қишлоқ хўжалиги кооперативининг (ширкат хўжалигининг) пай жамғармаси унинг асосий жамғармалари қийматини ҳамда мажбуриятларидан холи бошқа активлари қийматини ўз ичига олади, бўлинмас жамғармани шакллантиришга йўналтириладиган маблағлар бундан мустасно";

6) 21-моддасининг биринчи қисмидаги "бошқаруви" деган сўз "раи-си" деган сўз билан алмаштирилсин;

7) 23-моддасининг биринчи қисмидаги "давлат харидлари тартибда" деган сўзлар "давлат эҳтиёжларини кўлаб" деган сўзлар билан алмаштирилсин.

XXI. Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 30 апрелда қабул қилинган "Дехқон хўжалиги тўғрисида"ги Қонуни (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1998 йил, № 5-6, 88-модда; 2001 йил, № 1-2, 23-модда; 2001 йил, № 5, 89-модда):

1) 5-моддаси қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"5-модда. Дехқон хўжалигини ташкил этиш тартиби

Дехқон хўжалиги ихтиёрийлик асосида тузилади ҳамда у давлат рўйхатига олингандан ва унга белгиланган тартибда ер участкаси берилгандан кейин ташкил этилган ҳисобланади.

Ер участкаси бериш тўғрисидаги ариза сўралаётган ер участкасининг жойлаш-ган ери, майдони, дехқон хўжалигининг таркиби ҳамда ер участкасидан белги-ланган мақсадда фойдаланиш кўрсатилган ҳолда қишлоқ хўжалиги кооперативи-нинг (ширкат хўжалигининг) бошқарувиға ёхуд бошқа қишлоқ хўжалиги ёки ўрмон хўжалиги корхонаси, муассасаси ва ташкилотининг иш берувчисига (маъмуриятига) берилади. Қишлоқ хўжалиги кооперативининг (ширкат хўжали-гининг) бошқаруви, бошқа қишлоқ хўжалиги ёки ўрмон хўжалиги корхонаси, муассасаси, ташкилотининг иш берувчиси (маъмурияти) дехқон хўжалиги юри-тиш учун ер участкаси бериш имконияти тўғрисидаги ҳулосани фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари билан келишилган ҳолда тайёрлайди. Мазкур ҳулоса асосида қишлоқ хўжалиги кооперативининг (ширкат хўжалигининг) уму-мий мажлиси, бошқа қишлоқ хўжалиги ёки ўрмон хўжалиги корхонаси, муасса-саси, ташкилотининг ваколатли органи дехқон хўжалиги юритиш учун ер участ-каси бериш тўғрисида илтимоснома билан туман ҳокимига мурожаат қилиш ҳақида қарор қабул қилади.

Туман ҳокими ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган илтимос-нома асосида ва ер участкалари бериш (реализация қилиш) тўғрисидаги масалаларни кўриб чиқиш бўйича туман комиссиясининг ҳулосаси асосида дехқон хўжалиги юритиш учун ер участкаси бериш ҳамда мазкур хўжаликни давлат рўйхатига олиш ҳақида қарор қабул қилади.

Туман ҳокимининг ер участкаси беришни рад этиш тўғрисидаги қарори устидан судга шикоят қилиниши мумкин";

30

Ўзбекистон Республикасининг
ҚОНУНИ

Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида

«Халқ сўзи» газетасининг 2003 йил 31 октябрь сонидан олинди.

Чизиги

Белгиланади.

Табиий ресурслардан фойдаланганлик учун тўловлар табиатдан фойдаланувчи корхоналар маҳсулотларининг (бажарган ишларининг, кўрсатган хизматлари-нинг) таннархига қўшилади.

Атроф муҳитни ифлослантирганлик учун, шунингдек табиатдан лимитда (нор-мативда) белгилангандан ташқари ва ўзгача тарзда нооқилона махсус фойда-ланганлик учун компенсация тўловлари юридик шахснинг даромадидан (фойда-сидан) ундирилади.

Табиий ресурслардан фойдаланганлик, уларни муҳофаза қилганлик ва қайта тиклаганлик учун тўлов Давлат бюджетига тушади.

Атроф муҳитга ифлослантирувчи моддалар чиқарганлик ва оқизганлик ҳамда чикиндилар жойлаштирганлик учун компенсация тўловларининг суммалари табиатни муҳофаза қилиш жамғармаларига тушади.

Табиатдан махсус фойдаланганлик учун тўловлар ва атроф муҳитни ифлослан-тирганлик учун компенсация тўловлари бўйича имтиёзлар қонун ҳужжатлари билан белгиланади.

Табиий ресурслардан фойдаланганлик учун тўловларни ва атроф муҳитни ифлослантирганлик учун компенсация тўловларини тўлаганлик юридик ва жис-моний шахсларни экология тадбирларини бажаришдан ва етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш мажбуриятидан озод этмайди";

3) 37-моддасининг бешинчи ҳатбошиси чиқариб ташлансин;

4) 47-моддасининг:

тўртинчи ҳатбошиси қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"табиий ресурслардан фойдаланганлик учун белгиланган тўловни, шунингдек атроф муҳитни ифлослантирганлик ва унга зарарли таъсир кўрсатишнинг бошқа турлари учун компенсация тўловлари тўлашдан бош торганликда";

ўнинчи ҳатбошисидagi "ишлаб чиқариш ва истеъмол чикиндиларини" деган сўзлар "чикиндиларни" деган сўз билан алмаштирилсин;

5) 50-моддасининг биринчи қисмидаги "ишлаб чиқариш ҳамда истеъмол чикиндиларини" деган сўзлар "чикиндиларни" деган сўз билан алмаштирилсин.

II. Ўзбекистон Республикасининг 1993 йил 7 майда қабул қилинган Қонуни билан тасдиқланган "Соғлом авлод учун" ордени тўғрисидаги низом (Ўзбе-кистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1993 йил, № 6, 257-модда; Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1996 йил, № 9, 141-модда):

1) 2-моддасининг иккинчи қисми қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"I даражали ордени юқори даражали ҳисобланади. Мукофотлаш, қоида тариқа-сида, қуйидаги тартибда: аввал II даражали, орадан камида уч йил ўтгандан кейин I даражали ордени билан тақдирлаш тарзида амалга оширилади";

2) 4-моддаси қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"I даражали "Соғлом авлод учун" ордени билан мукофотланган шахслар энг кам иш ҳақининг қирқ карраси миқдорида бирийўла тўланадиган пул мукофоти оладилар";

3) 5-моддаси қуйидаги тахрирда баён этилсин:

3

Ўзбекистон Республикасининг ҚОНУНИ

Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида

Ўзбекистон Республикасининг қуйидаги қонун ҳужжатларига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритилсин:

I. Ўзбекистон Республикасининг 1992 йил 9 декабрда қабул қилинган **"Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида"**ги Қонуни (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1993 йил, № 1, 38-модда; Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1995 йил, № 6, 118-модда; 1997 йил, № 4-5, 126-модда; 1999 йил, № 1, 20-модда; 2000 йил, № 5-6, 153-модда; № 7-8, 217-модда; 2002 йил, № 9, 165-модда):

1) **30-моддасининг бешинчи қисмидаги** "ишлаб чиқариш ва рўзгор чиқиндиларининг" ҳамда **41-моддаси иккинчи қисмидаги** "ишлаб чиқариш ва рўзгор чиқиндилари" деган сўзлар "чиқиндиларнинг" деган сўз билан алмаштирилсин;

2) **34-моддаси** қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"34-модда. Табиатдан махсус фойдаланганлик ва атроф муҳитни ифлослантирганлик учун тўловлар

Табиатдан махсус фойдаланганлик ва атроф муҳитни ифлослантирганлик учун тўловлар табиий ресурслардан фойдаланганлик учун солиқлар ҳамда бошқа мажбурий тўловлардан, шунингдек атроф муҳитни ифлослантирганлик (ифлослантирувчи моддаларни чиқарганлик, оқизганлик ва чиқиндиларни жойлаштирганлик) учун компенсация тўловларидан, табиий ресурсларни муҳофаза қилганлик ва қайта тиклаганлик учун тўловлардан иборат бўлади.

Табиий ресурслардан фойдаланганлик учун солиқ ставкалари ва бошқа мажбурий тўловларнинг миқдорлари, шу жумладан ижара тўловининг миқдори табиий ресурсларнинг қай даражада кенг тарқалганлиги, сифати, уларни қайта тиклаш имкониятлари, улардан фойдаланишнинг қай даражада қулайлиги, комплекслиги, самарадорлиги, уларнинг жойлашган ери, чиқиндиларни қайта ишлаш ва улардан фойдаланиш имкониятлари ҳамда бошқа жиҳатларни инобатга олган ҳолда, шунингдек тегишли лимитлар қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда аниқланади ва тасдиқланади.

Атроф муҳитни ифлослантирганлик учун компенсация тўловларининг миқдорлари Ўзбекистон Республикаси Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитасининг тақдимига биноан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади.

Табиий ресурсларни муҳофаза қилганлик ва қайта тиклаганлик учун тўловларнинг миқдорлари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан

2

Киркиш

"II даражали "Соғлом авлод учун" ордени билан мукофотланган шахслар энг кам иш ҳақининг йигирма беш карраси миқдорида бирйўла тўланадиган пул мукофоти оладилар.

II даражали ёки II ва I даражали "Соғлом авлод учун" ордени билан мукофотланган шахслар қонун ҳужжатларида белгиланган имтиёزلардан фойдаланадилар".

III. Ўзбекистон Республикасининг 1994 йил 5 майда қабул қилинган Қонуни билан тасдиқланган **"Мустақиллик" ордени тўғрисидаги низоми**нинг (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1994 йил, № 5, 115-модда; Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1997 йил, № 4-5, 126-модда) **5-моддасидаги** "эллик карраси миқдорида" деган сўзлар "етмиш беш карраси миқдорида" деган сўзлар билан алмаштирилсин.

IV. Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 26 апрелда қабул қилинган Қонуни билан тасдиқланган **"Амир Темур" ордени тўғрисидаги низоми**нинг (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1996 йил, № 5-6, 63-модда; 1997 йил, № 4-5, 126-модда) **3-моддасидаги** "эллик карраси миқдорида" деган сўзлар "етмиш карраси миқдорида" деган сўзлар билан алмаштирилсин.

V. Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 30 августда қабул қилинган Қонуни билан тасдиқланган **"Жалолиддин Мангуберди" ордени тўғрисидаги низоми**нинг (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 2000 йил, № 7-8, 202-модда) **5-моддасидаги** "эллик баравари миқдорида" деган сўзлар "олтмиш беш карраси миқдорида" деган сўзлар билан алмаштирилсин.

VI. Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 29 августда қабул қилинган Қонуни билан тасдиқланган **"Буюк хизматлари учун" ордени тўғрисидаги низоми**нинг (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1996 йил, № 9, 119-модда; 1997 йил, № 4-5, 126-модда) **3-моддасидаги** "қирқ карраси миқдорида" деган сўзлар "олтмиш карраси миқдорида" деган сўзлар билан алмаштирилсин.

VII. Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 28 августда қабул қилинган Қонуни билан тасдиқланган **"Эл-юрт ҳурмати" ордени тўғрисидаги низоми**нинг (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1998 йил, № 9, 163-модда; 2000 йил, № 5-6, 153-модда) **3-моддасидаги** "қирқ карраси миқдорида" деган сўзлар "эллик карраси миқдорида" деган сўзлар билан алмаштирилсин.

VIII. Ўзбекистон Республикасининг 1995 йил 22 декабрда қабул қилинган **"Давлат мукофотлари тўғрисида"**ги Қонунининг (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1995 йил, № 12, 266-модда; 1996 йил, № 5-6, 63-модда; № 9, 120-модда; 1998 йил, № 9, 163-модда; 2000 йил, № 7-8, 202-модда) **11-моддаси** қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"11-модда. Ўзбекистон Республикаси орденлари қуйидагилардан иборат:

"Мустақиллик" ордени;

"Амир Темур" ордени;

"Жалолиддин Мангуберди" ордени;

4

2) **6-моддасининг биринчи қисмидаги** "ҳўжалигининг бошлиғини" деган сўзлар "ҳўжалиғини" деган сўз билан алмаштирилсин;

3) **8-моддасининг:**

номидаги "тартиби" деган сўз "шартлари" деган сўз билан алмаштирилсин;

учинчи ва бешинчи қисмлари чиқариб ташлансин;

тўртинчи, олтинчи – саккизинчи қисмлари тегишинча **учинчи – олтинчи қисмлар** деб ҳисоблансин;

4) **20-моддасининг бешинчи қисми** қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"Қишлоқ ҳўжалиги кооперативида (ширкат ҳўжалиғида), бошқа қишлоқ ҳўжалиги ёки ўрмон ҳўжалиги корхонасида, муассасасида, ташкилотда ишлаётган деҳқон ҳўжалиги аъзосининг меҳнат фойлияти ҳамда давлат ижтимоий сугуртаси бўйича бадаллар тўлаши ҳисобини юритиш тегишинча мазкур кооператив (ширкат ҳўжалиги), корхона, муассаса ва ташкилот томонидан амалга оширилади";

5) **25-моддасининг бешинчи қисмидаги** "Қишлоқ ҳўжалиги кооперативлари (ширкат ҳўжалиқлари) ва" деган сўзлар чиқариб ташлансин.

XXII. Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 28 августда қабул қилинган **"Давлат ер кадастри тўғрисида"**ги Қонуни (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1998 йил, № 9, 165-модда) **7-моддасининг иккинчи хатбоши** қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"ер участкаларига бўлган ҳуқуқлар ҳамда уларга оид битимларнинг давлат рўйхатига олинишини ташкил этиш".

XXIII. Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 7 декабрда қабул қилинган **"Маҳсулот тақсимотида оид битимлар тўғрисида"**ги Қонуни (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 2002 йил, № 1, 12-модда):

1) **14-моддасининг тўртинчи қисми** қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"Ушбу Қонун 5-моддасининг учинчи қисмига мувофиқ инвесторларга фойдаланишга берилган ер қаъри участкаларида йўл қўйиладиган даражадаги харажатларнинг ўрнини қоплаш тижорат мақсадида қавлаб олиш бошланган кун тўғри келадиган календарь йилдан бошлаб компенсация маҳсулоти ҳисобидан амалга оширилади. Инвесторнинг жорий календарь йилда ўрни қопланмаган йўл қўйиладиган даражадаги харажатлари битим амал қилишнинг бутун муддати давомида кейинги календарь йилларда қопланади. Бундай ҳолларда битимда ўрни қопланадиган йўл қўйиладиган даражадаги харажатларнинг энг юқори миқдори белгилаб қўйилади";

2) **20-моддасининг олтинчи қисми** қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"Инвестор атроф муҳитни ифлослантирганлик учун компенсация тўловларини ва меҳнат ҳақи фондидан ажратмаларни қонун ҳужжатларига мувофиқ амалга оширади".

XXIV. Ўзбекистон Республикасининг 2002 йил 5 апрелда қабул қилинган **"Чиқиндилар тўғрисида"**ги Қонуни (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 2002 йил, № 4-5, 72-модда; 2003 йил, № 5, 67-модда):

1) **5-моддасининг ўн биринчи хатбошидаги** "тўлов" деган сўз "компенсация тўловлари" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

31

чизиги

либ кирган бўлишига ва бошқа камчиликларга эга бўлишига, қоида тариқасида, йўл қўйилмайди.

Қишлоқ ҳўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотлари фойдаланишидаги ерларнинг тарқов, ўзга ерларга суқулиб кирган бўлишини ва бошқа камчиликларни бартараф этиш ҳўжалиқлараро ер тузиш тартибиде амалга оширилади";

17) **78-моддасининг биринчи қисми** қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"Ушбу Кодекс 8-моддасининг 1-7-бандларида кўрсатилган ер фонди тоифаларига киритилмаган ҳамда юридик ва жисмоний шахсларга эғалик қилиш, фойдаланиш учун, ижарага ва мулк қилиб берилмаган (реализация қилинмаган) барча ерлар заҳира ерлардир".

XX. Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 30 апрелда қабул қилинган **"Қишлоқ ҳўжалиги кооперативи (ширкат ҳўжалиги) тўғрисида"**ги Қонуни (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1998 йил, № 5 – 6, 84-модда):

1) **12-моддаси биринчи қисмининг:**

тўққизинчи хатбоши чиқариб ташлансин;

ўнчинчи хатбоши **тўққизинчи хатбоши** деб ҳисоблансин;

2) **4-бобининг номидаги** "Ерга эғалик қилиш" деган сўзлар чиқариб ташлансин;

3) **14-моддасининг:**

номидаги "Ерга эғалик қилиш ва ердан фойдаланиш" деган сўзлар "Ердан фойдаланиш" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

биринчи қисмидаги "доимий эғалик қилишга" деган сўзлар "эллик йилгача бўлган, лекин ўттиз йилдан кам бўлмаган муддатга ижарага" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

тўртинчи қисми қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"Қишлоқ ҳўжалиги кооперативи (ширкат ҳўжалиғи) бериб қўйилган ер участкалари хусусийлаштирилиши ва олди-сотди, гаров, ҳадя, айирбошлаш объектлари бўлиши мумкин эмас. Бу ер участкалари фермер ва деҳқон ҳўжалиқлари юритиш учун белгиланган тартибда берилиши мумкин. Қишлоқ ҳўжалик кооперативининг (ширкат ҳўжалигининг) фойдаланилмаётган ерлари бошқа жисмоний ва юридик шахсларга иккиламчи ижарага ёки вақтинча фойдаланишга уч йилгача бўлган муддатга ердан фойдаланишни янги муддатга узайтириш ҳуқуқи билан берилиши мумкин";

олтинчи қисмидаги "ерга эғалик қилиш" деган сўзлар "ер участкасига бўлган" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

еттинчи қисмидаги "ерга эғалик қилиш ва" деган сўзлар чиқариб ташлансин;

4) **15-моддасининг:**

биринчи қисми қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"Қишлоқ ҳўжалиги кооперативида (ширкат ҳўжалиғида) умумий мажлисининг қарорига асосан ер участкалари, қоида тариқасида, оилаларга (жамоаларга) қишлоқ ҳўжалиги маҳсулоти етиштириш учун оила (жамоа) пудрати шартномаси шартлари асосида вақтинча фойдаланишга камида беш йил муддатга берилади. Ер участкасидан фойдаланиш муддати тугаганидан кейин оилалар (жамоалар)

29

даланишга" деган сўзлар "камида беш йил муддатга фойдаланишга" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

14) 53-моддасининг:

биринчи ва иккинчи қисмлари қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"Фермер хўжалиги ўзига ижарага берилган ер участкаларидан фойдаланган ҳолда товар қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариши билан шуғулланувчи, юридик шахс ҳуқуқларига эга мустақил хўжалик юритувчи субъектдир.

Фермер хўжалигини юритиш учун:

захирадаги ерлардан ер участкалари;

юридик ва жисмоний шахсларга берилмаган, қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлардан ер участкалари;

қайта ташкил этилаётган ва тугатилаётган қишлоқ хўжалиги кооперативларининг (ширкат хўжаликларининг) ҳамда бошқа қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотларининг ер участкалари;

қишлоқ хўжалиги кооперативларининг (ширкат хўжаликларининг) ҳамда бошқа қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотларининг ер участкалари берилади";

тўртинчи қисми қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"Фермер хўжаликларига ер участкалари эллик йилгача бўлган, лекин ўттиз йилдан кам бўлмаган муддатга ижарага танлов асосида берилади";

еттинчи қисми чиқариб ташлансин;

саккизинчи – ўнинчи қисмлари тегишинча **еттинчи – тўққизинчи қисмлар** деб ҳисоблансин;

15) 55-моддасининг тўртинчи қисми қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"Дехқон хўжалиги юритиш учун бериладиган ер участкаларининг ўлчамлари ер ресурсларининг мавжудлигига қараб белгиланади. Дехқон хўжалиги юритиш учун ер участкалари бериш тўғрисидаги қарор қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда туман ҳокими томонидан қабул қилинади";

16) 58-моддасининг матни қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар қишлоқ хўжалиги ҳамда бошқа йўналишдаги корхоналар, муассасалар ва ташкилотларга ерлари олиб қўйилаётган ер эгаларининг розилигига кўра ва ердан фойдаланувчилар билан келишувга мувофиқ ер участкаларини ажратиш лойиҳаларига асосан туман ёки вилоят ҳокимининг қарори билан берилади.

Янги ташкил этилаётган, қайта ташкил этилаётган ёки тугатилаётган қишлоқ хўжалиги ҳамда бошқа йўналишдаги корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг ер участкаларига бўлган ҳуқуқлари улар туман ёки вилоят ҳокимининг қарори асосида, қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ташкил этилган, қайта ташкил этилган ёки тугатилган пайтдан эътиборан вужудга келади ёки тугатилади.

Қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотларига қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерларни бериш хўжалик фаолияти учун қулай чегараларда амалга оширилади. Қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотлари фойдаланишидаги ер участкаларининг тарқов, ўзга ерларга суку-

28

Қирқиш

Берилган (реализация қилинган) ер участкасининг чегараларини тегишли ер тузиш хизмати натурада (жойнинг ўзига) белгиланунига ва ер участкасига бўлган ҳуқуқни тасдиқлайдиган ҳужжатлар берилунига қадар мазкур ер участкасига эгалик қилиш ва ундан фойдаланишга қиришиш тақиқланади.

Ер участкаларини эгалик қилиш, фойдаланиш учун, ижарага ва мулк қилиб бериш (реализация қилиш) тартиби қонун ҳужжатлари билан белгиланади";

5) 24-моддасининг:

тўртинчи қисми "қонунда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно" деган сўзлар билан тўлдирилсин;

олтинчи қисмидаги "ўн" деган сўз "ўттиз" деган сўз билан алмаштирилсин;

6) 31-моддасидаги "ҳуқуқни тасдиқловчи ҳужжатлар" деган сўзлар "ҳуқуқ" деган сўз билан алмаштирилсин;

7) 33-моддасидаги "ер участкасидан муддатли фойдаланиш шартномаси" деган сўзлардан кейин "ер участкасига бўлган ҳуқуқни давлат рўйхатига олиш тўғрисидаги гувоҳнома" деган сўзлар билан тўлдирилсин;

8) 35-моддасининг бешинчи қисми қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"Ер участкасига бўлган ҳуқуқни давлат рўйхатига олишни рад этиш учун қуйидагилар асос бўлади:

давлат рўйхатига олиш органида мазкур ер участкаси кимга тегишли эканлиги тўғрисида низо борлигидан далолат берувчи ҳужжатлар мавжудлиги;

давлат рўйхатига олиш органида мазкур ер участкаси қонунда белгиланган тартибда олиб қўйилганлиги тўғрисида маълумотлар мавжудлиги";

9) 36-моддасининг:

биринчи қисмидаги 4-банд чиқариб ташлансин;

учинчи қисмидаги биринчи қатъи "мулк ҳуқуқи" деган сўзлардан кейин "белгиланган тартибда" деган сўзлар билан тўлдирилсин;

тўртинчи ва бешинчи қисмлари қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"Ушбу модда биринчи қисмининг 1 – 11-бандларида кўрсатилган ҳолларда ер участкасига эгалик қилиш ҳуқуқини ёки ер участкасидан доимий ёхуд вақтинча фойдаланиш ҳуқуқини тугатиш ердан фойдаланиш ҳамда уни муҳофиза қилиш устидан давлат назоратини амалга оширувчи органларнинг тақдирномасига мувофиқ ҳуқуқлар тугатилишининг асосли эканлигини тасдиқловчи ҳужжатларга асосан тегишчан туманлар, шаҳарлар, вилоятлар ҳокимларининг қарорлари ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори билан амалга оширилади. Ер участкаларига эгалик қилиш ҳуқуқини ёки ер участкасидан доимий ёхуд вақтинча фойдаланиш ҳуқуқини тугатиш қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади.

Ушбу модда биринчи қисмининг 3-бандида назарда тутилган ҳолларда ер участкасига бўлган ижара ҳуқуқини тугатиш ижара шартномасини бекор қилиш йўли билан амалга оширилади. Ушбу модда биринчи қисмининг 1, 2, 6 – 10, 12-

26

"Буюк хизматлари учун" ордени;

"Эл-юрт ҳурмати" ордени;

"Фидокорона хизматлари учун" ордени;

"Меҳнат шўхрати" ордени;

I ва II даражали "Соғлом авлод учун" ордени;

I ва II даражали "Шон-шараф" ордени;

"Дўстлик" ордени".

IX. Ўзбекистон Республикасининг 1993 йил 2 сентябрда қабул қилинган "Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида"ги Қонунининг 1999 йил 14 апрелда қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Қонуни билан тасдиқланган янги таҳрири (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1999 йил, № 5, 110-модда):

1) 7, 8 ва 9-моддалари қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"7-модда. Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари

Шаҳарчалар, қишлоқлар ва овуллар, шунингдек шаҳарлар, шаҳарчалар, қишлоқлар ва овуллардаги маҳаллалар фуқароларининг йиғинлари (бундан буён матнда фуқаролар йиғини деб юритилади) фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларидир.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари маҳаллий давлат ҳокимияти органлари тизимида қирмайдиган ва қонун билан берилган ўз ваколатларини тегишли ҳудудда амалга оширади.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари юридик шахс ҳуқуқларидан фойдаланади, белгиланган намунадаги муҳрга эга бўлади ва маҳаллий давлат ҳокимияти қуралида ҳисобга олиниши керак.

8-модда. Фуқаролар йиғини

Фуқаролар йиғини аҳоли манфаатларини ифодалаш ва унинг номидан тегишли ҳудудда амал қиладиган қарорлар қабул қилиш ҳуқуқига эга.

Фуқаролар йиғинида шаҳарча, қишлоқ ва овул, шунингдек шаҳар, шаҳарча, қишлоқ ва овулдаги маҳалла ҳудудида доимий яшаётган, вояга етган шахслар қатнашади.

Фуқаролар йиғини органлари қуйидагилардан иборат:

фуқаролар йиғини кенгаши;

фуқаролар йиғини фаолиятининг асосий йўналишлари бўйича комиссиялар;

фуқаролар йиғини тафтиш комиссияси;

туман марказидан олисда жойлашган ва бориш қийин бўлган шаҳарчалар, қишлоқлар ва овулларда қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда тузилдиган маъмурий комиссия (бундан буён матнда маъмурий комиссия деб юритилади).

Фуқаролар йиғини фаолиятининг асосий йўналишлари бўйича комиссиялар, фуқаролар йиғини тафтиш комиссияси ва маъмурий комиссияни сайлаш фуқароларнинг қонунда белгиланган сайлов ҳуқуқлари кафолатлари таъминланган ҳолда яширин ёки очик овоз бериш йўли билан амалга оширилади.

Комиссия таркибига кўрсатилган шахс, агар фуқаролар йиғинида (вакиллар йиғилишида) ҳозир бўлганларнинг ярмидан кўпроги уни ёқлаб овоз берган

5

Чизиғи

қуйидаги мазмундаги **ўн иккинчи ва ўн учинчи қатъи** билан тўлдирилсин:

"ички ишлар органларининг профилактика бўйича тегишли инспектори билан биргаликда "Маҳалла посбони" жамоатчилик тузилмасининг фаолияти устидан назоратни амалга оширади;

яраштирув комиссиясида раислик қилади";

ўн иккинчи – ўн еттинчи қатъи билан тегишинча **ўн тўртинчи – ўн**

тўққизинчи қатъи билан тегишинча баён этилсин;

5) 17-моддаси қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"17-модда. Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолияти

мувофиқлаштириш

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштириш мақсадида қонун ҳужжатларига мувофиқ фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш ишлари бўйича республика кенгаши, шунингдек Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, туманлар ва шаҳарлар мувофиқлаштириш кенгашлари тузилади";

6) 18-моддаси:

бешинчи қисми қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"Фуқаролар йиғинини қақаришининг имкони бўлмаган тақдирда, фуқаролар вакилларининг йиғилиши ўтказилади. Йиғилишга ҳовиллар, уйлар, кўчалар, маҳаллалар, мавзёлар, даҳалардан фуқароларнинг намоёндалари вакил қилинади. Вакиллик нормасини фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш ишлари бўйича тегишли туманлар ва шаҳарлар мувофиқлаштириш кенгаши белгилайди";

қуйидаги мазмундаги **еттинчи қисм** билан тўлдирилсин:

"Фуқаролар йиғинида шаҳарча, қишлоқ, овул ва маҳалла ҳудудида жойлашган корхона, муассаса ва ташкилотларнинг вакиллари ўз фаолиятларига доир масалалар бўйича маслаҳат овози билан иштирок этишга ҳақлидир";

7) 20-моддасининг иккинчи қисми қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"Фуқаролар йиғинининг раиси (оқсоқоли) ва унинг маслаҳатчилари, агар фуқаролар йиғинида ҳозир бўлганларнинг ярмидан кўпроги уларни ёқлаб овоз берган бўлса, сайланган ҳисобланадилар. Агар тақдим этилган шахслар зарур миқдорда овоз ололмасалар, кўриб чиқиш учун бошқа шахслар тақдим этилади";

8) русча матнининг 10-моддаси иккинчи қисмининг саккизинчи, тўққизинчи ва ўнинчи қатъи қуйидаги тахрирда баён этилсин:

бешинчи қатъи қуйидаги тахрирда баён этилсин:

X. Ўзбекистон Республикасининг 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Қонуни билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1995 йил, № 1, 3-модда; Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1996 йил, № 9, 144-модда; 1997 йил, № 2, 56-модда, № 9, 241-модда; 1998 йил, № 5-6, 102-модда, № 9, 181-модда; 1999 йил, № 1, 20-модда, № 5, 124-модда,

7

бўлса, сайланган ҳисобланади.

9-модда. Фуқаролар йиғини тўғрисидаги низом

Фуқаролар йиғини ўзи тасдиқлаган низом асосида фаолият юритади. Фуқаролар йиғини тўғрисидаги низомда қуйидаги маълумотлар бўлиши керак:

- фуқаролар йиғинининг номи;
- фуқаролар йиғинининг ҳудуди;
- фуқаролар йиғини ва унинг органлари ваколатлари;
- фуқаролар йиғинини чақириш тартиби;
- фуқаролар йиғини кенгашини тузиш тартиби;
- фуқаролар йиғини раисини (оқсоқолини) ва унинг маслаҳатчиларини, шунингдек фуқаролар йиғини органларининг бошқа мансабдор шахсларини сайлаш тартиби;

- фуқаролар йиғини комиссияларини тузиш тартиби;
- фуқаролар йиғини раисининг (оқсоқолининг) ва раис маслаҳатчиларининг ваколатлари;

- фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи фаолиятининг молиявий асоси;
- фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органини қайта ташкил этиш ва унинг фаолиятини тугатиш тартиби.

Фуқаролар йиғини тўғрисидаги низомда қонун ҳужжатларига зид бўлмаган бошқа маълумотлар ҳам бўлиши мумкин.

Фуқаролар йиғини раисини (оқсоқолини) ва унинг маслаҳатчиларини, шунингдек фуқаролар йиғини раисининг (оқсоқолининг) ва раис маслаҳатчиларининг ваколатлари;

2) 10-моддасининг:

иккинчи қисми қуйидаги мазмундаги йиғирма учинчи хатбоши билан тўлдирилсин:

"Ҳў-жой мулкдорларининг ширкатларига мажбурий тўловларни йиғиш, иссиқлик ва электр энергиясидан, иссиқ ва совуқ сувдан тежамли фойдаланиш юзасидан тадбирлар ўтказишда, тегишли ҳудудни ободонлаштириш ва кўлама-зорлаштириш, ҳў-жойлар ва ҳовлиларни намунали сақлаш юзасидан ихтиёрий ишларни ташкил этишда кўмаклашди";

Йиғирма учинчи хатбоши йиғирма тўртинчи хатбоши деб ҳисоблансин;

3) 12-моддасининг:

иккинчи қисми қуйидаги мазмундаги йиғирма саккизинчи – ўттинчи хатбошилар билан тўлдирилсин:

"Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ҳузурида яраштирув комиссияси тузади;

"Маҳалла посбони" жамоатчилик тузилмасининг раҳбарини тайинлайди ва тузилмага аъзолар қабул қилади;

Фуқаролар йиғинининг ёшлар ўртасида ташкилий-тарбиявий ва оммавий-спорт ишларини олиб боровчи педагог-тарбиячисини тайинлайди";

Йиғирма саккизинчи ва йиғирма тўққизинчи хатбошилар тегишсинча ўттиз биринчи ва ўттиз иккинчи хатбошилар деб ҳисоблансин;

4) 13-моддасининг биринчи қисми:

6

Қирқиш

№ 9, 229-модда; 2000 йил, № 5-6, 153-модда; 2001 йил, № 1-2, 23-модда, № 9-10, 165-модда; 2002 йил, № 9, 165-модда; 2003 йил, № 1, 8-модда);

1) 154-моддаси қуйидаги мазмундаги иккинчи қисм билан тўлдирилсин:

"Ёлланма шахсни ёллаш, ўқитиш, молиялаштириш ёки унга бошқа моддий таъминот бериш, ҳудди шунингдек ундан ҳарбий тўқнашув ёки ҳарбий ҳаракатларда фойдаланиш –

етти йилдан ўн икки йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади";

2) қуйидаги мазмундаги 154-модда билан тўлдирилсин:

"154-модда. Чет давлатларнинг ҳарбий хизматига, хавфсизлик, полиция, ҳарбий адлия органлари ёки шунга ўхшаш бошқа органларига хизматга кириш, ёлланма

Ўзбекистон Республикаси фуқаросининг чет давлатларнинг ҳарбий хизматига, хавфсизлик, полиция, ҳарбий адлия органлари ёки шунга ўхшаш бошқа органларига хизматга кириши –

энг кам ойлик иш ҳақининг уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Ўзбекистон Республикаси фуқаросининг чет давлатларнинг ҳарбий хизматига, хавфсизлик, полиция, ҳарбий адлия органлари ёки шунга ўхшаш бошқа органларига хизматга ёлланмиши –

уч йилдан беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади";

3) 225-моддаси қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"225-модда. Ҳарбий ёки муқобил хизматдан бўйин товлаш

Фуқароларнинг муддатли ҳарбий хизмат ёки муқобил хизматга қақирувдан, сафарбарлик қақируви резерви хизмати сафига олиниш ёхуд хизматни Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари резервида ўташдан узрли сабабсиз бўйин товлаши, шундай қилмиш учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

энг кам ойлик иш ҳақининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Ўша ҳаракатлар:

- а) ўз баданига шикаст етказиш;
- б) ҳужжатларни қалбақлаштириш ёки бошқача алдаш йўли билан содир этилган бўлса, –

энг кам ойлик иш ҳақининг юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Фуқароларнинг Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларига сафарбарлик бўйича қақирувдан бўйин товлаши –

уч йилдан беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади";

4) 235-моддаси қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"235-модда. Қўноққа солиш ва бошқа шафқатсиз, ғайриинсоний ёки қадр-қимматни камситувчи муомала ҳамда жазо турларини қўллаш

Қўноққа солиш ва бошқа шафқатсиз, ғайриинсоний ёки қадр-қимматни камситувчи муомала ҳамда жазо турларини қўллаш, яъни гумон қилинувчига, айбланувчига, гувоҳга, жабранувчига ёки жиноят процессининг бошқа иштирок-

8

бандларида назарда тутилган ҳолларда ер участкасига бўлган ижара ҳуқуқини тугатиш ушбу Кодекснинг 24-моддасида назарда тутилган тартибда ер участкасининг ижара шартномасини бекор қилиш йўли билан амалга оширилади";

10) 47-моддаси чиқариб ташлансин;

11) 49-моддаси қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"49-модда. Кишлоқ хўжалиги кооперативларига (ширкат хўжаликлари), бошқа кишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотларига ер участкалари бериш

Кишлоқ хўжалиги кооперативи (ширкат хўжалиги) – товар кишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштириш мақсадида пай усулига асосланган кишлоқ хўжалиги корхонасининг ташкилий-ҳуқуқий шакли.

Кишлоқ хўжалиги кооперативи (ширкат хўжалиги) кооперативнинг (ширкатнинг) ишлаб чиқариш фаолиятида, асосан оила (жамоа) пудрати асосида шахсан иштирок этувчи мулккий пай эгалари бўлган аъзоларини бирлаштиради.

Кишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотлари қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқа ташкилий-ҳуқуқий шаклларда (акциядорлик жамиятлари, масъулияти чекланган ва қўшимча масъулиятли жамиятлар ҳамда хўжалик ширкатлари шаклида) ҳам тузилиши мумкин.

Кишлоқ хўжалиги кооперативларига (ширкат хўжаликлари) ва бошқа кишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ҳамда ташкилотларига кишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини юритиш мақсадида ер участкалари ижарага ёки доимий эгалик қилиш учун берилади, мазкур ер участкаларидан оқилона ва самарали фойдаланилган тақдирда эса улар ижарага ёки вақтинча фойдаланишга қўшимча ер участкалари олишлари мумкин.

Кишлоқ хўжалиги кооперативларига (ширкат хўжаликлари) ва бошқа кишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ҳамда ташкилотларига бериладиган ерлар жамоат эгаллигидаги ерлардан ва фуқароларга деҳқон хўжалигини юритиш учун бериладиган ерлардан иборат бўлади ҳамда улардан фақат белгиланган мақсадда фойдаланилади.

Кишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар туман ёки вилоят ҳокимининг қарори билан кишлоқ хўжалиги кооперативларига (ширкат хўжаликлари) ижарага, бошқа кишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотларига эса доимий эгалик қилиш учун ёки ижарага берилади. Ер участкасининг ижара шартномаси кишлоқ хўжалиги кооперативи (ширкат хўжалиги) раиси, бошқа кишлоқ хўжалиги корхонаси, муассасаси, ташкилоти раҳбари билан туман ҳокими ўртасида тузилади. Ер участкаларини доимий эгалик қилиш учун олган кишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари, ташкилотларига Ер участкасига доимий эгалик қилиш ҳуқуқини берувчи давлат ҳужжати берилади.

Кишлоқ хўжалиги кооперативлари (ширкат хўжаликлари) ва бошқа кишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ҳамда ташкилотларининг ер участкаларига бўлган ҳуқуқи улар уюшмалар ва бошқа агросаноат бирлашмалари таркибига кирганида сақланиб қолади";

12) 50-моддаси чиқариб ташлансин;

13) 51-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларидаги "вақтинча фой-

27

чиқиғи

3) 104-моддаси иккинчи қисмининг 5-банди қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"5) ундириладиган сумманинг ҳисоб-китоби, лизинг объекти талаб қилиб олинган тақдирда эса лизинг шартномасида белгиланган, тўланмаган тўловларнинг лизинг берувчининг лизинг шартномаси муддати тугагунча қадар қолган даврдаги даромадини чегириб ташлаган ҳолдаги сумманинг ҳисоб-китоби".

XIX. Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 30 апрелда қабул қилинган Қонун билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикасининг Ер кодекси (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1998 йил, № 5-6, 82-модда);

1) 6-моддасининг ўнинчи хатбоисини ва 7-моддасининг саккизинчи хатбоисини қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"ер участкаларига бўлган ҳуқуқлар ҳамда уларга оид битимларнинг давлат рўйхатига олинишини ташкил этиш";

2) 9-моддасининг:

тўртинчи қисмидаги "ерни эгалик қилишга ва фойдаланишга" деган сўзлар "ер участкаларини" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

бешинчи қисми қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"Ер фондининг тоифаси ер участкаларини бериш ҳуқуқига эга бўлган органлар томонидан қабул қилинадиган ер участкаларини бериш тўғрисидаги қарорларда, ер участкаларига бўлган ҳуқуқларни тасдиқловчи гувоҳномаларда, шартномаларда, бошқа ҳужжатларда, давлат ер кадастри ҳужжатларида кўрсатилади";

3) 10-моддасининг биринчи қисмидаги "ер участкасига бўлган ҳуқуқларнинг давлат ер кадастрида ва давлат рўйхатига олиш ҳужжатларида" деган сўзлар "давлат ер кадастрида" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

4) 23-моддаси қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"23-модда. Ер участкалари бериш (реализация қилиш)

Ер участкаларини эгалик қилиш, фойдаланиш учун, ижарага ва мулк қилиб бериш (реализация қилиш) ер ажратиш тарикасида амалга оширилади.

Ер участкаларини ажратиш бериш Ўзбекистон Республикаси Вазирилар Маҳкамаси, вилоятлар, Тошкент шаҳри, туманлар, шаҳарлар ҳокимлари томонидан қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади.

Эгаликдаги, фойдаланишдаги, ижарадаги ва мулк қилиб бериладиган ер участкасини бошқа шахсларга бериш (реализация қилиш) фақат шу участка белгиланган тартибда олиб қўйилганидан (сотиб олинганидан) кейин амалга оширилади.

Саноат корхоналари, темир йўллар ва автомобиль йўллари, алоқа ва электр ўтказиш линиялари, магистрал трубопроводлар қуриш учун, шунингдек кишлоқ хўжалиги билан боғлиқ бўлмаган бошқа эҳтиёжлар учун кишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ерлар ёки кишлоқ хўжалиги учун яроқсиз бўлган ерлар ёхуд кишлоқ хўжалигининг сифати ёмон ерлари берилади (реализация қилинади). Ўрмон фондига қарашли ерлардан мазкур мақсадлар учун ер участкалари бериш (реализация қилиш) асосан ўрмон билан қопланмаган майдонлар ёки бута ва арзонбаҳо дов-дарахтлар билан қопланган майдонлар ҳисобидан амалга оширилади.

25

Муддатли ҳарбий хизмат ёки муқобил хизматга қақирувдан, сафарбарлик қақируви резерви хизмати сафига олинишдан ёки хизматни Ўзбекистон Республикаси Қуроли Кучлари резервида ўташдан бўйин товлaш – энг кам иш ҳақининг икки бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади”;

3) **239-моддаси** чиқариб ташлансин;

4) **245-моддасининг биринчи қисмидаги** “239” рақами чиқариб ташлансин;

5) **261-моддаси иккинчи қисмининг:**

иккинчи хатбошидаги “етти бараваригача” деган сўзлар “ўн бараваригача” деган сўзлар билан алмаштирилсин;

учинчи хатбошидаги “фуқароларга энг кам иш ҳақининг икки бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваригача” деган сўзлар “фуқароларга энг кам иш ҳақининг уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваригача” деган сўзлар билан алмаштирилсин;

тўртинчи хатбошидаги “фуқароларга энг кам иш ҳақининг бир бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваригача” деган сўзлар “фуқароларга энг кам иш ҳақининг икки бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваригача” деган сўзлар билан алмаштирилсин.

XII. Ўзбекистон Республикасининг 1995 йил 30 августда қабул қилинган “Ўзбекистон Республикасининг Конституциявий суди тўғрисида”ги Қонуни (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1995 йил, № 9, 178-модда; 2003 йил, № 1, 8-модда):

1) **1-моддаси иккинчи қисмининг иккинчи хатбоши** куйидаги тахрирда баён этилсин:

“Ўзбекистон Республикаси қонунларининг ва Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталари қарорларининг, Ўзбекистон Республикаси Президенти фармонларининг, ҳукумат ва маҳаллий давлат ҳокимияти органлари қарорларининг, Ўзбекистон Республикаси давлатлараро шартномавий ва бошқа мажбуриятларининг Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига мослигини аниқлайди”;

2) **2-моддасининг:**

биринчи ва тўртинчи қисмларидаги “Олий Мажлис” деган сўзлар “Олий Мажлисининг Сенати” деган сўзлар билан алмаштирилсин;

иккинчи қисмидаги “Олий Мажлис депутатлари” деган сўзлар “Олий Мажлис Сенати аъзолари” деган сўзлар билан алмаштирилсин;

бешинчи қисми чиқариб ташлансин;

3) **10-моддаси** куйидаги тахрирда баён этилсин:

“10-модда. Конституциявий суднинг қонунчилик ташаббуси

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 83-моддасига мувофиқ Конституциявий суд қонунчилик ташаббуси ҳуқуқига эга. Бу ҳуқуқ Конституциявий суд томонидан қонун лойиҳасини Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасига киритиш орқали амалга оширилади”;

4) **12-моддаси** куйидаги тахрирда баён этилсин:

“12-модда. Конституциявий суднинг судьялигига номзодга қўйиладиган талаб-

10

Қирқиш

йил, № 3, 38-модда, № 9, 181-модда; 1999 йил, № 9, 229-модда; 2001 йил, № 1-2, 23-модда; 2003 йил, № 1, 8-модда):

1) **14-моддасидаги** “ёки таъсис шартномаси ва устав ёҳуд фақат таъсис шартномаси” деган сўзлар чиқариб ташлансин;

2) **15-моддасининг тўртинчи қисмидаги** “аудитор” деган сўз чиқариб ташлансин;

3) **16-моддасининг матнидаги** “йиғилишининг қарорига биноан амалга оширилади” деган сўзлар “йиғилишининг қарорига, ушбу Қонун 21-моддасининг иккинчи ва тўртинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда эса, акциядорларнинг умумий йиғилишида иштирок этаётган овоз берувчи акциялар эгалари бўлган акциядорларнинг кўпчилик овози билан қабул қилинган акциядорлар умумий йиғилишининг қарорига ёки жамият кузатув кенгашининг бир овоздан қабул қилинган қарорига биноан амалга оширилади” деган сўзлар билан алмаштирилсин;

4) **20-моддасининг:**

биринчи қисми куйидаги тахрирда баён этилсин:

“Очқ акциядорлик жамияти устав фондининг энг кам миқдори жамият давлат рўйхатидан ўтказилган санада Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг курси бўйича эллик минг АҚШ долларига тенг бўлган суммадан кам бўлмаслиги, ёпиқ акциядорлик жамияти устав фондининг энг кам миқдори эса, жамият давлат рўйхатидан ўтказилган санада қонун ҳужжатларида белгиланган энг кам ойлик иш ҳақининг икки юз баравари миқдоридан кам бўлмаслиги керак”;

учинчи қисми чиқариб ташлансин;

5) **21-моддасининг:**

тўртинчи қисмидаги “уставда кўзда тутилган бўлса” деган сўзлар “бундай қарор қабул қилиш ҳуқуқи жамиятнинг уставига мувофиқ ёки акциядорлар умумий йиғилишининг қарорига биноан жамиятнинг кузатув кенгашига берилган бўлса” деган сўзлар билан алмаштирилсин;

олтинчи қисми куйидаги тахрирда баён этилсин:

“Жамиятнинг устав фондини қўшимча акциялар жойлаштириш йўли билан қўпайтириш жойлаштирилган қўшимча акцияларнинг номинал қиймати миқдорида қайд этилади. Бунда эълон қилинган муайян тоифа ва турдаги акцияларнинг миқдори жойлаштирилган ана шу тоифа ва турлардаги акцияларнинг сонига қисқартирилиши керак”;

6) **33-моддасининг еттинчи қисмидаги** “аудитор” деган сўз чиқариб ташлансин;

7) **46-моддасининг:**

иккинчи қисмидаги “(аудитор)” деган сўз чиқариб ташлансин;

учинчи қисмидаги “баҳоловчи (аудитор)ни” деган сўзлар “баҳоловчини” деган сўз билан алмаштирилсин;

8) **64-моддасининг учинчи қисми** куйидаги тахрирда баён этилсин:

“Акциядорларнинг умумий ҳисобот йиғилиши жамият уставига белгиланган муддатларда, аммо молия йили тугаганидан кейин кўпи билан олти ой ичида ўтказилади. Акциядорларнинг умумий ҳисобот йиғилишида жамиятнинг кузатув

12

учинчи ва тўртинчи қисмлари куйидаги тахрирда баён этилсин:

“Умумий тартибли тарбия колонияларида маҳкумлар йил мобайнида:

олти марта қисқа муддатли ва олти марта узоқ муддатли учрашув;

ўн икки марта телефон орқали сўзлашув;

олтига посилка ёки йўқлов;

олтига бандерол олиш ҳуқуқига эга.

Кучайтирилган тартибли тарбия колонияларида маҳкумлар йил мобайнида:

олти марта қисқа муддатли ва олти марта узоқ муддатли учрашув;

саккиз марта телефон орқали сўзлашув;

тўртта посилка ёки йўқлов;

тўртта бандерол олиш ҳуқуқига эга”;

25) **127-моддаси** куйидаги мазмундаги **иккинчи қисм** билан тўлдирилсин:

“Тарбия колониясининг ҳибсхонасига киритиб қўйилган маҳкумларнинг сайр қилиш муддати суткасига икки соат қилиб белгиланади”;

26) **129-моддасининг:**

биринчи қисми иккинчи ва учинчи хатбошилари куйидаги тахрирда баён этилсин:

“қасддан содир этилган унча оғир бўлмаган жиноят учун ҳукм қилинган шахслар – ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноятлар, эҳтиётсизлик оқибатида содир этилган унча оғир бўлмаган жиноятлар учун ҳукм қилинган шахслар сақланадиган манзил-колонияга;

содир этилган оғир ва ўта оғир жиноятлар учун ҳукм қилинган шахслар – умумий тартибли колонияга”;

иккинчи қисми куйидаги тахрирда баён этилсин:

“Эҳтиётсизлик оқибатида содир этилган жиноят учун ҳукм қилинган маҳкумлар ўн саккиз ёшга тўлганидан кейин жазо ўташни давом эттириш учун ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноятлар, эҳтиётсизлик оқибатида содир этилган унча оғир бўлмаган жиноятлар учун ҳукм қилинган шахслар сақланадиган манзил-колонияга ўтказилади”;

27) **134-моддаси** чиқариб ташлансин;

28) **135-моддаси** чиқариб ташлансин;

29) **169-моддаси** куйидаги мазмундаги **қисм** билан тўлдирилсин:

“Сил касаллигига дучор бўлган шахсларнинг озод қилинганлиги тўғрисидаги маълумотномаларга белгиланган намунадаги штамп қўйилади”;

30) **173-моддасининг матни** куйидаги тахрирда баён этилсин:

“Жазони ижро этиш муассасасининг маъмурияти маҳкумларнинг озод этилганлиги тўғрисида:

биринчи ва иккинчи гуруҳ ногиронларига, ҳомиладор аёллар ва ёш боласи

(болалари) бор аёлларга, шунингдек вояга етмаганларга нисбатан – уларнинг

қариндошларини ёки қариндошларининг ўрнини босувчи бошқа шахсларни;

ишга кириш ва турмушини йўлга қўйишга муҳтож бўлган шахсларга нисбатан

– вилоятлар (туманлар, шаҳарлар) ҳокимликлари ҳузуридаги ижтимоий мосла-

шув марказларини;

сил ёки таносил касалликларига дучор бўлган, шунингдек алкоголизм, гиёҳ-

23

чизиғи

13) **102-моддаси иккинчи қисмининг иккинчи хатбошидаги** иккинчи жумла чиқариб ташлансин;

14) **104-моддасининг:**

биринчи қисми куйидаги тахрирда баён этилсин:

“Енгиллаштирилган сақлаш шароитларига интизомий жазоси йўқ маҳкумлар: қасддан содир этилган унча оғир бўлмаган жиноят учун суд тайинлаган жазо муддатининг камида олти ойини ўтаганидан кейин;

содир этилган оғир жиноят учун суд тайинлаган жазо муддатининг камида

чорак қисмини ўтаганидан кейин;

содир этилган ўта оғир жиноят учун суд тайинлаган жазо муддатининг камида

учдан бир қисмини ўтаганидан кейин ўтказилади”;

иккинчи қисми чиқариб ташлансин;

15) **109-моддасининг:**

тўртинчи қисми куйидаги тахрирда баён этилсин:

“Ҳибсхоналарга киритиб қўйилган маҳкумларга учрашув, телефон орқали сўзлашув, озиқ-овқат маҳсулотлари ва энг зарур нарсалар сотиб олиш, посилка, йўқлов ва бандероллар олиш ҳамда жўнатиш, хатлар ва бошқа жўнатмалар юбориш тақиқланади. Уларга чекиш, столда ўйналадиган ўйинлардан фойдаланишга рухсат этилмайди. Маҳкумлар ҳар куни муддати бир ярим соатлик сайрдан фойдаланиш ҳуқуқига эга”;

олтинчи қисми куйидаги тахрирда баён этилсин:

“Умумий, қаттиқ ва махсус тартибли колонияларнинг қарцерларига ўтказилган маҳкумлар куйидаги ҳуқуқларга эга:

озиқ-овқат маҳсулотлари ва энг зарур нарсалар сотиб олиш учун белгиланган энг кам иш ҳақи миқдорининг етмиш беш фоизигача пул сарфлаш;

ҳар куни муддати икки соатлик сайрдан фойдаланиш”;

16) **112-моддасининг иккинчи қисмидаги** иккинчи жумла чиқариб ташлансин;

17) **113-моддасининг иккинчи қисми** куйидаги тахрирда баён этилсин:

“Манзил-колонияларга ижобий таъсифга эга ва:

қасддан унча оғир бўлмаган жиноят содир этганлик учун суд тайинлаган жазо

муддатининг камида бешдан бир қисмини ўтаган маҳкумлар;

оғир жиноят, шунингдек қасддан жиноят содир этганлик учун суд тайинлаган

жазо муддатининг камида тўртдан бир қисмини ўтаган маҳкумлар, агар шахс

муқаддам қасддан содир этилган жиноят учун озодликдан маҳрум этишга ҳукм

қилинган бўлса;

муқаддам жазодан шартли равишда муддатидан илгари озод этилган ёки жазо

суд томонидан енгилроғи билан алмаштирилган шахс ўта оғир жиноят, шунинг-

дек жазо муддатининг ўталмаган қисми давомида қасддан янги жиноят содир

этганлиги учун суд тайинлаган жазо муддатининг камида учдан бир қисмини

ўтаган маҳкумлар ўтказилади”;

18) **114-моддасининг иккинчи қисми** куйидаги тахрирда баён этилсин:

“Маҳкумлар чекланмаган миқдорда учрашув олиш ҳуқуқига эга. Учрашувлар,

одатда, ишдан бўш вақтда берилади. Учрашув маҳкумнинг илтимосига биноан

21

вандлик ёки заҳарвандликдан мажбурий даволаш курсини тугалламаган шахсларга нисбатан – вилоят, шаҳар соғлиқни сақлаш бошқармалари (бўлимлари) ёки соғлиқни сақлаш органларининг даволаш муассасаларини;

маъмурий назорат остига олиниши лозим бўлган шахсларга нисбатан – ички ишлар ҳудудий органларини олдиндан хабардор этади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган маҳкумлар касаллиги ёки меҳнат қобилиятини йўқотганлиги оқибатида, амнистия акти ёки афв асосида озод этилган ҳолларда, шунингдек маҳкумлар жазодан шартли равишда муддатидан илгари озод этилган тақдирда, билдириш қоғози улар озод этилган куни жўнатилади.

Ҳукм қилинган чет эл фуқароларининг озод этилганлиги тўғрисида Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги уларнинг манфаатларини ҳимоя қилувчи давлатларнинг дипломатик ваколатхоналари ёки консуллик муассасалари қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда хабардор қилинади. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бирор бир давлатнинг дипломатик ваколатхонаси ёки консуллик муассасаси мавжуд бўлмаган тақдирда, бундай давлатнинг ваколатли органини қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда хабардор қилиш учун Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлигига озод этилганлик тўғрисидаги билдириш қоғози жўнатилади.

Ўзбекистон Республикасида яшаш гувоҳномаси бўйича яшаган чет эл фуқароси ёки фуқаролиги бўлмаган шахс озод қилинаётганда жазони ижро этиш муассасасининг маъмурияти маҳкум қамоққа олинунига қадар рўйхатга олинган жойдаги ички ишлар ҳудудий органининг мамлакатга кириш, ундан чиқиш ва рўйхатга олиш билан шуғулланувчи тегишли хизматини хабардор қилади.

Соғлиғи ҳолатига кўра доимий парваришга муҳтож шахслар, шунингдек ўн олти ёшгача бўлган вояга етмаган шахслар қариндошлари ёки бошқа шахслар ёхуд муассаса маъмурияти вакилининг кузатувида яшаш жойига жўнатилади.

Ногиронлар ва қариялар, ўз илтимосига кўра, ногиронлар ва қариялар уйига жўнатилади.

Вояга етмаган маҳкумлар ота-оналари ёки уларнинг ўрнини босувчи шахслар ихтиёрига жўнатилади. Ота-онаси йўқ вояга етмаган шахслар, зарур ҳолларда, интернатларга жўнатилади ёки ҳомийлар қарамоғига берилади.

XVIII. 1997 йил 30 августда қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Қонуни билан тасдиқланган **Ўзбекистон Республикасининг Хўжалик процессуал кодекси** (Ўзбекистон Республикасининг Ахборотномаси, 1997 йил, № 9, 234-модда; 1998 йил, № 5–6, 102-модда; 2001 йил, № 1–2, 11-модда; 2002 йил, № 9, 165-модда):

1) **102-моддасининг биринчи қисми** "Суд буйруғи кредиторнинг пул суммасини ундириш ёки ундирувчи қарздорнинг мол-мулкига қаратиш ҳақидаги" деган сўзлардан кейин "ёхуд қарздордан низосиз талаблар бўйича мол-мулкни талаб қилиб олиш тўғрисидаги" деган сўзлар билан тўлдирилсин;

2) **103-моддаси** куйидаги мазмундаги **4-банд** билан тўлдирилсин:

"4) лизинг берувчи томонидан лизинг олувчидан ўз мол-мулкни талаб қилиб олиш тўғрисида талаб қўйилса";

24

Қирқш

манзил-колония ҳудудидан ташқарида ўтказилиши мумкин";

19) **117-моддасининг:**
иккинчи қисмидаги "қирқ фоизгача" деган сўзлар "икки бараваригача" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

учинчи қисми куйидаги тахрирда баён этилсин:
"Маҳкумлар йил мобайнида:
тўрт марта қисқа муддатли ва тўрт марта узоқ муддатли учрашув;
олти марта телефон орқали сўзлашув;
олтита бандерол олиш ҳуқуқига эга";

20) **119-моддасининг:**
иккинчи қисмидаги "қирқ фоизгача" деган сўзлар "бир ярим бараваригача" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

учинчи қисми куйидаги тахрирда баён этилсин:
"Маҳкумлар йил мобайнида:
уч марта қисқа муддатли ва уч марта узоқ муддатли учрашув;
тўрт марта телефон орқали сўзлашув;
тўртта посылка ёки йўқлов;
тўртта бандерол олиш ҳуқуқига эга";

21) **121-моддасининг:**
биринчи қисми "камараларда" деган сўздан кейин "ёки умумий яшаш биноларида" деган сўзлар билан тўлдирилсин;

иккинчи қисмидаги "микдорининг қирқ фоизгача бўлган суммага" деган сўзлар "микдори суммасигача" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

учинчи қисми куйидаги тахрирда баён этилсин:
"Маҳкумлар йил мобайнида:
икки марта қисқа муддатли ва икки марта узоқ муддатли учрашув;
уч марта телефон орқали сўзлашув;
учта посылка ёки йўқлов;
учта бандерол олиш ҳуқуқига эга";

22) **123-моддасининг:**
иккинчи қисмидаги "ўттиз" деган сўз "етмиш беш" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

учинчи қисми куйидаги тахрирда баён этилсин:
"Турмаларда маҳкумлар ҳар куни муддати бир соатлик сайр қилиш ва йил мобайнида:

икки марта қисқа муддатли ва бир марта узоқ муддатли учрашув;
икки марта телефон орқали сўзлашув;
иккита посылка ёки йўқлов;
иккита бандерол олиш ҳуқуқига эга";

23) **124-моддасининг учинчи қисми** чиқариб ташлансин;

24) **125-моддасининг:**

иккинчи қисмидаги "эллик фоизгача" деган сўзлар "икки ярим бараваригача" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

22

чисига ёхуд жазони ўтаётган маҳкумга, уларнинг яқин қариндошларига улардан бирор бир ахборот, жиноят содир этганлигига икромлик кўрсатуви олиш, уларни содир этилган қилмиш учун ўзбошимчалик билан жазолаш ёхуд бирор бир ҳаракатни содир этишга мажбурлаш мақсадида суриштирувчи, терговчи, прокурор томонидан ёки ҳуқуқни муҳофаза қилиш органининг, жазони ижро этиш муассасасининг бошқа ходими томонидан қўрқитиш, уриш, дўппослаш, қийнаш, азоб бериш ёки қонунга хилоф бошқа ҳаракатлар воситасида содир этилган қонунга хилоф руҳий ёки жисмоний таъсир кўрсатиш –

уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) ҳаёт ва соғлиқ учун хавфли бўлган зўрликни қўллаган ҳолда ёки шундай зўрликни қўллаш таҳдиди билан;

б) миллий, ирқий, диний ёки ижтимоий камситиш замирига асосланган ҳар қандай сабаб бўйича;

в) бир гуруҳ шахслар томонидан;

г) тақдирдан;

д) вояга етмаган шахсга ёки ҳомиладорлиги айбдорга аён бўлган аёлга нисбатан содир этилган бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмларида назарда тутилган ҳаракатлар баданга оғир шикаст етказилишига ёхуд бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, – муайян ҳуқуқдан маҳрум этиб, беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади".

XI. Ўзбекистон Республикасининг 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Қонуни билан тасдиқланган **Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси** (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1995 йил, №3, 6-модда; Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1995 йил, № 9, 193-модда, № 12, 269-модда; 1996 йил, № 5–6, 69-модда, № 9, 144-модда; 1997 йил, № 2, 56-модда, № 4–5, 126-модда, № 9, 241-модда; 1998 йил, № 3, 38-модда, № 5–6, 102-модда, № 9, 181-модда; 1999 йил, № 1, 20-модда, № 5, 124-модда, № 9, 229-модда; 2000 йил, № 5–6, 153-модда, № 7–8, 217-модда; 2001 йил, № 1–2, 23-модда, № 9–10, 165 ва 182-моддалар; 2002 йил, № 1, 20-модда, № 9, 165-модда; 2003 йил, № 1, 8-модда, № 5, 67-модда):

1) **88-моддаси** куйидаги мазмундаги **учинчи қисм** билан тўлдирилсин:

"Дала ва аҳоли пунктларида анғиз, ҳазон ва шох-шаббаларни ёки ўсимликларнинг бошқа қолдиқларини ёкиб юбориш, атмосфера ҳавосини зарарли моддалар билан ифлослантиришга олиб келса, –

фуқароларга энг кам иш ҳақининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади";

2) **237-моддаси** куйидаги тахрирда баён этилсин:

"237-модда. Ҳарбий ёки муқобил хизматдан бўйин товлаш

9

Чизиғи

лар. Конституциявий суд судьяларининг малака даражалари

Сийёсат ва ҳуқуқ соҳаси мутахассислари бўлган, юксак маънавий фазилатли ва зарур малакали Ўзбекистон Республикаси фуқароси Конституциявий суднинг судьяси этиб сайланиши мумкин.

Конституциявий суднинг судьяларига Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан Олий малака ёки Биринчи малака даражалари берилади";

5) **13-моддасининг биринчи қисмидаги** "Конституциявий" деган сўз "Биринчи бор Конституциявий" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

6) **Ўзбекча матни 17-моддасининг биринчи қисми** "куйидаги ҳолларда" деган сўзлардан кейин "Конституциявий суд қарори билан" деган сўзлар билан тўлдирилсин;

7) **18-моддасининг биринчи хатбошисидagi** "Олий Мажлис" деган сўзлар "Олий Мажлис Сенатининг" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

8) **19-моддаси** куйидаги тахрирда баён этилсин:

"19-модда. Конституциявий судга масалаларни киритиш ҳуқуқи

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталари, Ўзбекистон Республикаси Президенти, Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг Спикери, Олий Мажлис Сенатининг Раиси, Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатлари умумий сонининг камида тўртдан бир қисмидан иборат депутатлар гуруҳи, Олий Мажлис Сенати аъзолари умумий сонининг камида тўртдан бир қисмидан иборат сенаторлар гуруҳи, Ўзбекистон Республикаси Олий судининг раиси, Олий хўжалик судининг раиси ва Бош прокурори Конституциявий судда қўриб чиқиш учун масалалар киритиш ҳуқуқига эга. Масала Конституциявий суднинг камида уч судьяси ташаббуси билан ҳам киритилиши мумкин";

9) **21-моддасидagi** "Олий Мажлис Раиси, унинг ўринбосарлари" деган сўзлар "Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг Спикери, унинг ўринбосарлари, Олий Мажлис Сенатининг Раиси, унинг ўринбосарлари" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

10) **31-моддаси** куйидаги тахрирда баён этилсин:

"31-модда. Конституциявий суд судьяларининг моддий ва ижтимоий таъминоти

Конституциявий суд судьяларининг меҳнатига ҳақ тўлаш, уларга ҳар йилги меҳнат таътили бериш, судьяларни ва уларнинг оила аъзоларини ижтимоий муҳофаза қилиш чора-тадбирлари, судьяларнинг ҳаёти ва соғлиғини давлат томонидан мажбурий тартибда сугурта қилиш билан боғлиқ моддий ва ижтимоий таъминоти "Судлар тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига мувофиқ белгиланади.

Конституциявий суд судьясининг иш ҳақи лавозим маошидан, малака даражаси, кўп йиллик хизмати учун тўланадиган устама ҳақлардан иборат бўлади".

XIII. Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 26 апрелда қабул қилинган **"Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида"**ги Қонуни (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1996 йил, № 5–6, 61-модда; 1997 йил, № 2, 56-модда; 1998

11

(шартномани қайта тузиш ёки уни тугатиш (бекор қилиш) мумкинлиги тўғрисидаги ҳулосаси, жамият кузатув кенгашига ва тафтиш комиссиясига (тафтишчилигига) номзодлар тўғрисидаги маълумотлар, жамият уставига киритиладиган ўзгаришлар ва қўшимчалар лойиҳаси ёки жамиятнинг янги тахрирдаги устави лойиҳаси қиради);

12) **70-моддасининг:**

биринчи ва учинчи қисмлари "тафтиш комиссиясига" деган сўзлардан кейин "(тафтишчилигига)" деган сўз билан тўлдирилсин;

тўртинчи қисмининг биринчи хатбошиси, бешинчи ва олтинчи қисмлари "тафтиш комиссиясига" деган сўзлардан кейин "(тафтишчилигига)" деган сўз билан тўлдирилсин;

13) **72-моддасининг:**

биринчи қисмидаги "аудитори" деган сўз чиқариб ташлансин;

иккинчи, тўртинчи, еттинчи ва саккизинчи қисмларидаги "жамият аудиторининг", "жамият аудитори" деган сўзлар чиқариб ташлансин;

14) **77-моддасининг бешинчи қисми** "тафтиш комиссияси аъзосини" деган сўзлардан кейин "(тафтишчисини)" деган сўз билан тўлдирилсин;

15) **82-моддаси** куйидаги тахрирда баён этилсин:

"82-модда. Жамият кузатув кенгашининг ваколатлари

Жамият кузатув кенгашининг ваколатларига куйидагилар қиради: жамият фаолиятининг устувор йўналишларини белгилаш;

жамият акциядорларининг йиллик ва навбатдан ташқари умумий йиғилишларини чақириш, ушбу Қонун 72-моддасининг ўн биринчи қисмида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно;

акциядорлар умумий йиғилишининг кун тартибини тайёрлаш;

умумий йиғилишда иштирок этиш ҳуқуқига эга бўлган акциядорларнинг рўйхати тузиладиган санани белгилаш;

ушбу Қонун 65-моддаси биринчи қисмининг иккинчи ва ўн иккинчи хатбошисларида назарда тутилган масалаларни акциядорларнинг умумий йиғилиши муҳокамасига киритиш;

агар жамият уставига мувофиқ ёки акциядорлар умумий йиғилишининг қарорига биноан кузатув кенгашига тегишли ҳуқуқ берилган бўлса, эълон қилинган акцияларнинг сони ва турлари доирасида акцияларнинг номинал қийматини кўпайтириш ёки жамият томонидан қўшимча акциялар жойлаштириш орқали жамият устав фондини кўпайтириш;

жамият уставига бошқача қоида назарда тутилган бўлмаса, облигациялар ва қимматли қўғозларни жойлаштириш;

мол-мулкнинг бозор қийматини аниқлаш;

агар жамият уставига мувофиқ ёки акциядорлар умумий йиғилишининг қарорига биноан кузатув кенгашига тегишли ҳуқуқ берилган бўлса, ушбу Қонунда назарда тутилган ҳолларда жамият томонидан жойлаштирилган акциялар, облигациялар ва бошқа қимматли қўғозларни олиш;

агар жамиятнинг йиллик бизнес-режасини тасдиқлаш жамият уставига кузатув кенгашининг ваколат доирасига киритилган бўлса ёки бу масалани ҳал этиш

14

Қирқиш

еттинчи – тўққизинчи қисмлари куйидаги тахрирда баён этилсин:

"Жамият ижроия органларини ташкил этиш ҳамда уларнинг ваколатларини мuddатидан илгари тугатиш, агар жамият уставига ушбу масалаларни ҳал этиш жамият кузатув кенгашининг ваколатларига киритилмаган бўлса, акциядорлар умумий йиғилишининг қарорига биноан амалга оширилади. Жамият уставига мувофиқ ёки акциядорлар умумий йиғилишининг ёхуд жамият кузатув кенгашининг қарорига биноан жамиятнинг яккабошчилик асосидаги ижроия органини (директорини), коллегиял ижроия органи (бошқаруви, дирекцияси) аъзоларини тайинлаш танлов асосида амалга оширилиши мумкин.

Жамиятнинг яккабошчилик асосидаги ижроия органининг (директорининг), коллегиял ижроия органи (бошқаруви, дирекцияси) аъзоларининг, бошқарувчи ташкилот ёки бошқарувчининг ҳуқуқлари ва мажбуриятлари ушбу Қонун, бошқа қонун ҳужжатлари, жамият устави томонидан ҳамда уларнинг ҳар бири жамият билан бир йил мuddатга тузадиган шартномада белгиланиб, шартноманинг амал қилиш мuddатини узайтириш (шартномани қайта тузиш ёки уни тугатиш (бекор қилиш) мумкинлиги тўғрисида ҳар йили қарор қабул қилинади. Жамият номидан шартномани кузатув кенгашининг раиси ёки кузатув кенгаши ваколат берган шахс имзолайди. Жамиятнинг яккабошчилик асосидаги ижроия органи (директори) билан, коллегиял ижроия органи (бошқаруви, дирекцияси) раҳбари, бошқарувчи ташкилот ёки бошқарувчи билан тузиладиган шартномада уларнинг акциядорлик жамияти фаолияти самарадорлигини ошириш бўйича мажбуриятлари ҳамда акциядорларнинг умумий йиғилиши ва кузатув кенгаши олдида жамиятнинг йиллик бизнес-режасини бажариш қандай бораётганлиги юзасидан берадиган ҳисоботлари даврийлиги назарда тутилиши лозим.

Жамиятнинг яккабошчилик асосидаги ижроия органига (директорига), коллегиял ижроия органи (бошқаруви, дирекцияси) аъзоларига тўланадиган меҳнат ҳақи ва бошқа ҳақлар миқдори, шунингдек бошқарувчи ташкилот ва бошқарувчи хизматларига ҳақ тўлаш шартлари жамият фаолиятининг самарадорлигига тўғридан-тўғри боғлиқ бўлиб, шартномада белгиланиши керак";

ўн биринчи қисмидаги "раҳбари" деган сўз "аъзолари" деган сўз билан алмаштирилсин;

куйидаги мазмундаги **ўн иккинчи ва ўн учинчи қисмлар** билан тўлдирилсин:

"Кузатув кенгаши жамиятнинг яккабошчилик асосидаги ижроия органи билан, коллегиял ижроия органининг аъзолари, шунингдек бошқарувчи ташкилот ёки бошқарувчи билан тузилган шартномани, агар шартнома тузишда улар жамият устави билан кўпол тарзда бузишга йўл қўйган бўлса ёки уларнинг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) туфайли жамиятга зарар етказилган бўлса, мuddатидан илгари тугатиш (бекор қилиш) ҳуқуқига эга.

Акциядорлар умумий йиғилиши томонидан жамият ижроия органининг, бошқарувчи ташкилот ёки бошқарувчининг ваколатларини тугатиш тўғрисида қарор қабул қилинган тақдирда ижроия органининг ваколатларини бошқарувчи ташкилот ёки бошқарувчига ўтказиш тўғрисидаги масала ўша умумий йиғилишнинг ўзида ҳал этилиши ёки ижроия органи раҳбарининг вазифасини вақтинча бажарувчи шахсни ҳам тайинлаган ҳолда акциядорларнинг яқин орадаги умумий йиғилишида қўриб қишш учун қолдирилиши мумкин. Агар жамиятнинг ижроия органини тузиш акциядорлар умумий йиғилишининг мутлақ ваколатларига киритилган бўлса, ижроия органининг, бошқарувчи ташкилот ёки бошқарувчининг ваколатларини тугатиш тўғрисида қарор қабул қилган кузатув кенгаши ижроия органи раҳбарининг вазифасини вақтинча бажарувчи шахсни тайинлаш тўғрисида қарор қабул қилади, шунингдек ижроия органи тўғрисидаги масалани ҳал этиш учун акциядорларнинг навбатдан ташқари умумий йиғилишини чақириди";

вазирлиги ҳузуридаги суд қарорларини ижро этиш, судлар фаолиятини моддий-техника жиҳатидан ва молиявий таъминлаш департаменти" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

тўртинчи қисми куйидаги тахрирда баён этилсин:

"Ҳарбий ёки махсус унвондан маҳрум қилиш тартибидидаги қўшимча жазо мазкур унвонни берган орган томонидан ижро этилади";

2) **46-моддасининг матни** куйидаги тахрирда баён этилсин:

"Манзил-колониялар куйидагиларга бўлинади:

ижтимоий ҳавфи катта бўлмаган жиноятлар, эҳтиётсизлик оқибатида содир этилган унча оғир бўлмаган жиноятлар учун озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар сақланадиган манзил-колониялар;

умумий, каттик тартибли колониялардан, шунингдек тарбия колонияларидан ўтказилган маҳкумлар сақланадиган манзил-колониялар";

3) **53-моддасининг биринчи қисми** куйидаги тахрирда баён этилсин:

"Қасддан содир этилган унча оғир бўлмаган ва оғир жиноятлар учун биринчи марта олти йилгача ва олти йил мuddатга озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар алоҳида ҳолларда, маҳкумнинг ёзма розилиги бўлган тақдирда, муассаса бошлигининг қарорига биноан ҳўжалик хизматига оид ишларни бажариш учун тергов ҳибсхонаси ёки турмада қолдирилиши мумкин";

4) **75-моддасининг тўртинчи қисми** куйидаги тахрирда баён этилсин:

"Бир ой давомида сарфлашга рухсат этилган пулнинг умумий суммаси куйидаги миқдорлардан ошмаслиги лозим:

умумий тартибли колонияларда – белгиланган энг кам иш ҳақи миқдорининг уч бараваридан;

каттик тартибли колонияларда – белгиланган энг кам иш ҳақи миқдорининг икки ярим бараваридан;

махсус тартибли колонияларда – белгиланган энг кам иш ҳақи миқдорининг икки бараваридан;

турмаларда – белгиланган энг кам иш ҳақи миқдорининг бир ярим бараваридан;

тарбия колонияларида, ихтисослаштирилган даволаш муассасаларида, шунингдек маҳкум биринчи ва иккинчи гуруҳ ногиронлари, ҳомиладор аёллар ва жазони ижро этиш муассасасидаги болалар уйида болалари бўлган аёллар учун – белгиланган энг кам иш ҳақи миқдорининг уч ярим бараваридан";

5) **76-моддасининг учинчи қисмидаги "114, 130 ва 134-моддаларида"** деган сўзлар "114 ва 130-моддаларида" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

6) **77-моддасининг:**

биринчи қисми куйидаги тахрирда баён этилсин:

"Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинганларга телефон орқали сўзлашувлар ҳуқуқи берилади, бундай сўзлашувлар муассаса маъмурияти назорати остида ўтказилади ва уларнинг ҳақи маҳкумнинг шахсий ҳисобварағидан тўланади";

иккинчи қисмидаги "алоҳида ҳолларда" деган сўзлар "маҳкум жазони ижро этиш муассасасига етиб келгандан кейин, шунингдек алоҳида ҳолларда" деган сўзлар билан алмаштирилсин";

19

чизиги

рувчи шахсни ҳам тайинлаган ҳолда акциядорларнинг яқин орадаги умумий йиғилишида қўриб қишш учун қолдирилиши мумкин. Агар жамиятнинг ижроия органини тузиш акциядорлар умумий йиғилишининг мутлақ ваколатларига киритилган бўлса, ижроия органининг, бошқарувчи ташкилот ёки бошқарувчининг ваколатларини тугатиш тўғрисида қарор қабул қилган кузатув кенгаши ижроия органи раҳбарининг вазифасини вақтинча бажарувчи шахсни тайинлаш тўғрисида қарор қабул қилади, шунингдек ижроия органи тўғрисидаги масалани ҳал этиш учун акциядорларнинг навбатдан ташқари умумий йиғилишини чақириди";

19) **87-моддасининг иккинчи қисмидаги "аудиторга"** деган сўз чиқариб ташлансин;

20) **92-моддасининг тўртинчи хатбошисидидаги "ва аудитор"** деган сўзлар чиқариб ташлансин;

21) **95-моддасининг биринчи қисмидаги** "муассисларнинг ёки ваколатли органининг" деган сўзлар "акциядорлар умумий йиғилишининг" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

22) **105-моддасининг тўртинчи қисмидаги** "аудитори" деган сўз "аудиторлик ташкилотини" деган сўз билан алмаштирилсин;

23) **110-моддасининг еттинчи қисмидаги "кузатув кенгашининг"** деган сўзлар "жамият кузатув кенгашининг" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

24) **111-моддаси** куйидаги тахрирда баён этилсин:

"111-модда. Аудиторлик ташкилоти

Аудиторлик ташкилоти жамият билан тузилган шартномага мувофиқ қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда жамиятнинг молия-ҳўжалик фаолиятини текширади ва унга аудиторлик ҳулосаси тақдим этади.

Аудиторлик ташкилоти жамиятнинг молиявий ҳисоботи ва молияга доир бошқа ахборотлар ҳақида нотўғри яқун баён этилган аудиторлик ҳулосаси тузганлик оқибатида етказилган зарар учун жамият олдида жавобгар бўлади";

25) **112-моддасининг номи ва биринчи хатбошисидидаги** "ёки аудиторнинг", "ёки аудитор" деган сўзлар чиқариб ташлансин;

26) **114-моддаси биринчи қисмининг еттинчи хатбошисидидаги** "аудиторлар" деган сўз "аудиторлик ташкилотлари" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

27) **117-моддасидаги** "аудиторлар" деган сўз чиқариб ташлансин.

XIV. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг 1996 йил 26 апрелдаги қарори билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикаси Табиати муҳофазо қилиш давлат қўмитаси тўғрисидаги низоми (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1996 йил, № 5-6, 70-модда; 2000 йил, № 5-6, 153-модда, № 7-8, 217-модда; 2002 йил, № 1, 22-модда, № 9, 165-модда);

1) **12-бандининг:**

иккинчи хатбошисидидаги "ишлаб чиқариш ва истеъмол чиқиндиларини" деган сўзлар "чиқиндиларни" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

саккизинчи хатбошиси куйидаги тахрирда баён этилсин:

"атроф муҳитга ифлослантирувчи моддаларни чиқариб ташлаш ҳамда оқизишнинг йўл қўйиладиган нормативларини ва чиқиндиларни жойлаштириш лимитларини белгилайди, атроф муҳитни ифлослантирганлик учун компенсация тўлов

16

17

7) 78-моддаси:

қуйидаги мазмунда **тўртинчи қисм** билан тўлдирилсин:

"Хукм қилинган ҳомиладор аёлларнинг ва жазони ижро этиш муассасасидаги болалар уйида болалари бўлган аёлларнинг, шунингдек врач хулосасига кўра даволаниш ва кучли таомга муҳтож деб эътироф этилган беморларнинг, биринчи ёки иккинчи гуруҳ ногиронларининг тиббий хулосада белгиланадиган миқдорда ва хилларда қўшимча посилкалар, йўқловлар ва бандероллар олишига рухсат этилади";

тўртинчи ва бешинчи қисмлари тегишинча **бешинчи ва олтинчи қисмлар** деб ҳисоблансин;

8) қуйидаги мазмундаги 79¹-модда билан тўлдирилсин:

"79¹-модда. Озодликдан маҳрум этилган маҳкумларнинг сайр қилиши

Жазони умумий, қаттиқ тартибли колониялар, тарбия колониялари қабул бўлинмаларининг камераларида, шунингдек махсус тартибли колонияларнинг камераларида ўтаётган озодликдан маҳрум этилган маҳкумлар, агар улар очик ҳавода ишлаётган бўлмаса, ҳар куни муддати икки соатлик сайр қилиш ҳуқуқига эга.

Сайр қилишнинг муддати жазони ижро этиш колонияларининг, тергов ҳибсхоналари ва турмаларнинг интизомий бўлинмаларида сақланаётган маҳкумлар учун ушбу Кодекснинг 109 ва 127-моддалари билан, жазони турмаларда ўтаётган маҳкумлар учун эса 123-моддаси билан белгиланади.

Маҳкумларнинг сайр қилиши махсус жиҳозланган сайр қилиш ҳовлиларида кундузги вақтда ўтказилади. Сайр қилиш, маҳкум жазони ижро этиш муассасаларининг ички тартиб қоидаларини бузган тақдирда, муддатидан илгари тугатилиши мумкин";

9) **83-моддаси** чиқариб ташлансин;

10) **85-моддасининг тўртинчи қисми** чиқариб ташлансин;

11) **100-моддаси:**

номи ва биринчи қисми қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"100-модда. Маҳкумларнинг умумий ўрта таълими

Жазони ижро этиш муассасаларида маҳкумларнинг умумий ўрта таълими ташкил этилади. Муассаса маъмурияти маҳкумларга улар таълим олиши ва мустақил таълим олиши учун қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда шароитлар яратди ҳамда зарур кўмак кўрсатади";

қуйидаги мазмундаги **бешинчи қисм** билан тўлдирилсин:

"Маҳкумларнинг умумий ўрта таълимини ташкил этиш қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади";

12) **101-моддасининг:**

номи қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"101-модда. Маҳкумларнинг ўрта махсус, касб-хунар таълими ва касб тайёргарлиги";

биринчи ва иккинчи қисмларидаги "хунар таълими" деган сўзлар "ўрта махсус, касб-хунар таълими" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

20

Қирқиз

лари ундиради ва улардан белгиланган тартибда фойдаланади";

тўққизинчи хатбошисидаги "Макроиктосодиёт ва статистика вазирлиги" деган сўзлар "Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

ўн тўққизинчи хатбошисидаги "саноат, маиший ва бошқа хил" деган сўзлар чиқариб ташлансин;

2) **13-бандининг "д" кичик банди** қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"д) табиатдан фойдаланувчилар табиий ресурслардан фойдаланишнинг, атроф муҳитга ифлослантирувчи моддалар, чикиндилар чиқариб ташлаш ва оқизишнинг ҳамда бошқа зарарли таъсирларнинг (жисмоний таъсирдан ташқари) дастлабки ҳисобини юритиши, Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси билан биргаликда табиатни муҳофаза қилиш ва табиий ресурслардан фойдаланишга доир давлат статистика ҳисоботлари тўғри бўлишига риоя этилиши".

XV. Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 27 декабрда қабул қилинган "Атмосфера ҳавосини муҳофаза қилиш тўғрисида"ги Қонуни (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1997 йил, № 2, 52-модда) 25-моддасининг номи, биринчи ва иккинчи қисмларидаги "тўловлар" деган сўз "компенсация тўловлари" деган сўзлар билан алмаштирилсин.

XVI. Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 24 апрелда қабул қилинган Қонуни билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикасининг Солиқ кодекси (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1997 йил, 4-5-сонга илова, № 9, 241-модда; 1998 йил, № 3, 38-модда, № 5-6, 102-модда, № 9, 181-модда; 1999 йил, № 1, 20-модда, № 5, 124-модда, № 9, 229-модда; 2000 йил, № 5-6, 153-модда; 2001 йил, № 1-2, 23-модда, № 5, 89-модда, № 9-10, 182-модда; 2002 йил, № 1, 20-модда, № 4-5, 74-модда, № 9, 165-модда; 2003 йил, № 1, 8-модда, № 5, 67-модда) **8-моддасининг еттинчи қисми** қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"Савдо ва умумий овқатланиш корхоналари (шу жумладан кичик корхоналар ва микрофирмалар) даромад (фойда) солиғи, қўшилган қиймат солиғи (товарларни (ишларни, хизматларни) импорт қилиш бундан мустасно), экология солиғи, сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ, ер ости бойликларида фойдаланганлик учун солиқ, ер солиғи, инфратўзимлани ривожлантириш солиғи, бошқа маҳаллий солиқлар ва йиғимлар (мол-мулк солиғи, товарларнинг айрим турлари билан савдо қилиш ҳуқуқи учун лицензия йиғимларини, юридик шахсларни рўйхатга олганлик учун йиғимни кўшган ҳолдаги савдо қилиш ҳуқуқи учун йиғим бундан мустасно) ўрнига бюджетга ялпи даромад солиғи тўлайдилар. Ялпи даромад солиғини ҳисоблаб чиқариш тартиби ва ставкалари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади".

XVII. Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 25 апрелда қабул қилинган Қонуни билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят-ижроия кодекси (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1997 йил, № 6, 175-модда):

1) **14-моддасининг:**

биринчи қисмидаги "суд" деган сўз "Ўзбекистон Республикаси Адлия

18

кенгаши ва тафтиш комиссиясини (тафтишчисини) сайлаш тўғрисидаги, яккабошчилик асосидаги ижроия органи билан, коллегиял ижроия органининг аъзолари, бошқарувчи ташкилот ёки бошқарувчи билан тузилган шартноманинг амал қилиш муддатини узайтириш (шартномани қайта тузиш ёки уни тугатиш (бекор қилиш) мумкинлиги тўғрисидаги, аудиторлик текшируви ўтказиш ҳақида қарор қабул қилиш тўғрисидаги масалалар, аудиторлик ташкилотини ва унинг хизмати-га тўланадиган ҳақ миқдори чегарасини белгилаш масалалари ҳал этилади, шунингдек ушбу Қонун 65-моддасининг биринчи қисми ўн учинчи хатбошисига мувофиқ жамиятнинг йиллик ҳисоботи ва бошқа ҳужжатлар қараб чиқилади";

9) **65-моддасининг:**

биринчи қисми:

ўн иккинчи хатбошиси қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"аудиторлик текшируви ўтказиш тўғрисида, аудиторлик ташкилотини ва унинг хизмати-га тўланадиган ҳақ миқдори чегарасини белгилаш тўғрисида қарор қабул қилиш";

ўн учинчи хатбошисидаги "жамиятнинг йиллик ҳисоботларини" деган сўзлар "жамиятнинг йиллик бизнес-режасини, йиллик ҳисоботларини" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

ўн еттинчи хатбошисидаги "94" рақами "93" рақами билан алмаштирилсин; **ўн саккизинчи хатбошисидаги** "89" рақами "90" рақами билан алмаштирилсин;

учинчи қисми қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"Акциядорлар умумий йиғилишининг мутлақ ваколатларига киритилган масалалар жамиятнинг кузатув кенгаши ҳал этиши учун берилиши мумкин эмас, қуйидагилар бундан мустасно:

ушбу Қонуннинг 16 ва 21-моддаларига мувофиқ жамият уставига унинг устав фондини кўпайтириш билан боғлиқ ўзгаришлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги масалаларни ҳал этиш;

ушбу Қонуннинг 86-моддаси ўн биринчи қисмига мувофиқ жамиятнинг яккабошчилик асосидаги ижроия органи билан, коллегиял ижроия органининг аъзолари, бошқарувчи ташкилот ёки бошқарувчи билан тузилган шартномани муддатидан илгари тугатиш (бекор қилиш) тўғрисидаги масалани ҳал этиш;

ушбу Қонуннинг 82-моддаси биринчи қисми ўн биринчи хатбошисига мувофиқ йиллик бизнес-режани тасдиқлаш";

10) **66-моддасининг олтинчи қисмидаги** "биринчи-учинчи, бешинчи" деган сўзлар "иккинчи-тўртинчи, олтинчи" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

11) **69-моддасининг бешинчи қисми** қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"Умумий йиғилишни ўтказишга тайёргарлик куришда акциядорларга тақдим этилиши лозим бўлган ахборотга (материалларга) жамиятнинг йиллик ҳисоботи, жамият молия-ҳўжалик фаолиятини йиллик текшириш натижалари юзасидан жамият тафтиш комиссиясининг (тафтишчисининг) ва аудиторлик ташкилотининг хулосаси, жамият кузатув кенгашининг яккабошчилик асосидаги ижроия органи билан, коллегиял ижроия органининг аъзолари, бошқарувчи ташкилот ёки бошқарувчи билан тузилган шартноманинг амал қилиш муддатини узайтириш

13

чизиги

акциядорларнинг умумий йиғилишида кузатув кенгашига топширилган бўлса, шундай бизнес-режани тасдиқлаш;

жамиятнинг ижроия органи фаолиятига дахлдор ҳар қандай ҳужжатдан эркин фойдаланиш ва ижроия органидан кузатув кенгаши зиммасига юклатилган вазифаларни бажариш учун уларни олиш. Олинган ҳужжатлардан кузатув кенгаши ва унинг аъзолари фақат хизмат мақсадларида фойдаланишлари мумкин;

агар жамият уставига кузатув кенгашининг ваколати доирасига киритилган бўлса, ижроия органига тўланадиган ҳақ ва компенсациялар миқдорини белгилаш;

жамият тафтиш комиссияси аъзоларига (тафтишчисига) тўланадиган ҳақ ва компенсация миқдори юзасидан ҳамда аудиторлик ташкилотининг хизматларига тўланадиган ҳақ миқдори чегарасини белгилашга доир тавсиялар бериш; акциялар бўйича дивидендлар миқдори ва уларни тўлаш тартиби юзасидан тавсиялар бериш;

жамиятнинг захира ва бошқа фондларидан фойдаланиш;

жамиятнинг бошқарув органлари фаолият тартибини белгиловчи ҳужжатларни тасдиқлаш;

жамиятнинг ваколатхоналарини очиб ҳамда филиалларини ташкил этиш;

жамиятнинг шўъба ва тобе корхоналарини ташкил этиш;

ушбу Қонуннинг VIII бўлимида назарда тутилган ҳолларда мол-мулкни олиш ва мол-мулкни бошқа шахсга ўтказиш билан боғлиқ йирик битимлар тузиш; агар битимлар тузишдан манфаатдорлик бўладиган бўлса, ушбу Қонуннинг IX бўлимида назарда тутилган ҳолларда битимлар тузиш;

ушбу Қонун ва жамият уставига мувофиқ кузатув кенгаши ваколатларига киритилган бошқа масалаларни ҳам ҳал этиш.

Жамият кузатув кенгашининг ваколатларига киритилган масалалар ҳал қилиш учун жамият ижроия органига ўтказилиши мумкин эмас";

16) **83-моддаси:**

биринчи қисми қуйидаги тахрирда баён этилсин:

"Жамият кузатув кенгашининг аъзолари ушбу Қонун ва жамият уставига назарда тутилган тартибда акциядорларнинг умумий йиғилиши томонидан бир йиллик муддатга сайланадилар";

қуйидаги мазмундаги **тўртинчи қисм** билан тўлдирилсин:

"Муайян жамиятда меҳнат шартномаси (контракт) бўйича ишлаётган шахслар мазкур жамиятнинг кузатув кенгаши аъзолари бўлиши мумкин эмас";

тўртинчи-саккизинчи қисмлари тегишинча **бешинчи-тўққизинчи қисмлар** деб ҳисоблансин;

17) 85-моддасининг биринчи қисмидаги "комиссияси ёки аудиторнинг" деган сўзлар "комиссиясининг" деган сўз билан алмаштирилсин;

18) **86-моддаси:**

тўртинчи қисмидаги "акциядорлар умумий йиғилишининг ёки кузатув кенгашининг мутлақ ваколатларига" деган сўзлар "акциядорлар умумий йиғилишининг мутлақ ваколатларига ёки кузатув кенгашининг ваколатларига" деган сўзлар билан алмаштирилсин;

15

MALAKALI TERGOVDAN NAMUNALAR

Куз охирида кунлар. Дамба-дам ҳаво айниди. Шаррос ёмғирдан кейин яна кўёш чараклайди. Кундузи илиқ ҳаво кўнгилни яйратади, кечаси совуқ киш нафаси уфаради. Заъфарон барглари учиб тушиб, оёқ остига тўшалади. Хазонрезги ҳис-туйғуларини жиловлай олмасдан, бетизгин ҳирс гирдобда бевақт ҳазон бўлган умрни эсга солади...

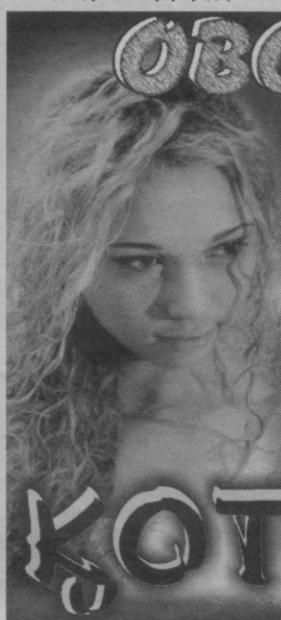
Фаргона вилояти прокурори А.Отажонов ҳузурига чорлаганида «Ушаш ҳусусида бўлса керак» деб ҳаёлимдан ўтказдим. Камдан-кам бўладиган жиноят: тунда Қирғули адирлигида, енгил машинада милиция ходимини отиб ўлдирган. Қотиллик содир этилган жой шайхонга таш, Тошлоқ тумани «Оқолтин» жамоа ҳўжалигининг 21-бригадаси ҳудудида бўлиб, туман прокуратураси жиноят иши кўзатган. Вилоят прокуратурасининг жиноятларни тергов қилиш бўлими ходимлари, прокурор-криминалист, ИИБ ходимларидан иборат тезкор тергов гуруҳи таркибда зудлик билан воқеа жойига етиб бордик.

Қир устида «Азот» заводининг янги «Карбамид» корхонаси қурилиши жадал давом этаётган. Корхонага элтувчи асфальт йўлдан тут плантацияси ёқалаб дала йўлига бурилиб бироз юрилганда «Жигули» машинаси турар эди. Атрофда одам кўп, шум хабар зумда тарқалиб, «менинг эрим, акам, ўғлим эмасми» деган ҳаёлда, милиция ходимлари яқинлаштираётганда, машина ичига қўз қўрини ташлашга уринишарди. Машинанинг чап олди эшик ойнаси синган, рул қаршида қон талаш яра-ўқ изи кўзга ташланарди. Олдинги ўриндиқлар, машина поли, мурданинг кийими қон билан қопланган. Машинанинг калити йўқ, икки ёни ва атрофида турли пойфазал излари кўзга ташланарди. Излар тутзорга бошлади. Улар фотосуратга (кейинчалик айнан пошна изларидан бири жиноятни исботловчи далил вазифасини ўтади) туширилганидан кейин, тажрибали эксперт В.Пешков воқеа жойини кўздан кечириш доирасини кенгайтириш керак деган фикрни билдирди. Тутзор бир неча гектардан иборат бўлиб, кезиб кўриш кўп вақтни оларди. Шу боис бу ишга Қирғулидаги милиция мактаби талабаларини ҳам жалб қилдик. Уларга ҳар бир эгати, ҳар бир дархат остини диққат билан кўздан кечириб, гайриоддий ҳар қандай нарсани тергов гуруҳига топишишни ўқитдик. Тут дархатларидан бирининг остидан бўз белбоғ топилиб, далилий ашё сифатида олинди. Қотиллик қўрбони вилоят ИИБ ППХ (патрул-пост хизмати) ротаси командирининг ўринбосари Азим Хайдаров эди. Воқеа ўтганди Қирғули ИИБга Рўқия Жабборовна деган киши «Карбамид» корхонаси қорувчи хонасидан телефон орқали хабар берганди. Машина ичиди ёнма-ён ўтирган, яқини қўрган йигитини отиб ўлдирган қотил томонидан номуси топпалган, етти оқило ҳомиласи бор жувоннинг уша чоғида руҳий ҳолатини тасаввур қилиш кийин эмасди. У пойма-пой сўзлар, қоронғида бир неча ниқобли кишиларни қўрганини таъкидларди. Вараңглаб ўқ узилганидан кейин йигитнинг боши тиззасига тўшугач, ниқоблилар эшикни очини талаб қилишган. Қўрқиб кетган Рўқия машина эшигини очганидан кейин милитк ушлагани уни тутзорга судраган, зўрлаб ечинтириб, шаҳвоний ҳирсини гайритабиий усулда қондиргач, зимистонда ғойиб бўлган. Ҳўрланган, зўрланган ёш аёл бир амаллаб қурилиш бўлаётган жойга етиб олган.

Рўқия Азим билан яшаб юрар, ундан ҳомилдор эди. Октябр ойининг 29-куни йигит ўртоғи Л.Кимнинг «Жигули»сида уни шаҳарда сайр қилдирди. Кечки соат тўққизларда улар ўша машум воқеа юз берган хилват жойга боришди. Машина ичиди ишрат қилаётган чолларидан нотаниш, аёлларники каби ингичка, чийилдоқ овоз эшикни

очишни буюради. Азимжон машинани ўт олдириганида ойна чирс синиб, ўқ овози янгради...

Тергов гуруҳи бир неча тахминлар бўйича, жумладан, милиция ходими хизмат бурчида алоқадор иш юзасидан, ўқ олиш учун ўлдирилган

деган тахмин устида кенг қамровли суриштирув, тергов ҳаракатларини бошлаб юборди. Ушбу ҳудудда ишлаб, яшайдиган ўнлаб, юзлаб кишиларнинг турмуш тарзи, жиноятга алоқадорлик жиҳатлари ўрганиб чиқилди. Гумонқилинган, шунга ўхшаш жиноят учун илгари судланган шахслар, енгил машина эгаси жиноят содир этилган тунда бошқа жойда бўлганлари аниқ эди. Бироқ, бу қўламли иш бесамар кетмади. Суриштирув жараёнида қотиллик содир этилган ўша тутзорда аввалроқ гарчи қон тўқилмаган бўлса-да, шунга ўхшаш босқинчилик жинояти содир этилган, бироқ жабрланувчилар бу ҳақда ҳеч кимга хабар бермаганлари маълум бўлди.

Проккурор-криминалист Н.Шастовнинг фикрича, ҳар иккала жиноятдаги ўхшаш жиҳатларга қараганда, уларни битта гуруҳ содир этган бўлиши мумкин эди. Жабрланувчиларнинг шахсини, ҳаёт тарзини атрофлича ўрганиш бунга аниқлик киритади. Проккуратура идораларида кўп йиллардан бери ишлаб келган тажрибали прокурор-криминалист бу гал ҳам янглишмади.

Енгилтабиат аёл — Венера Сомова Қирғулидаги корхоналардан бирида лаборант бўлиб ишларди. Ниқобдан ўтгандан кейин эри билан икки йил яшади. Улар корхонага тегишли оилавий ётоқхонадан уй олишди. Виктор табиатдан ўта равшан, бунинг устига ичкиликка ружу қўйганди. Соғ юрган кунлари камдан-кам, мастлигида хотинини суоиб-эркалаб, бирданги феъли айнир, ўзи уйга бошлаб келган, бирига арок ичига кузатиб қўйган ўртоғидан ҳам қизганиб, «нега кўзингни сўздигин, унинг тўшагиди ҳам ётганми?» деб ҳақоратлай бошлар, эр-хотин ўртасидаги даҳанаки жанг Венеранинг калтак еб, юз-кўзи кўкариши билан якун толарди. Аёл алоқиди уй олмагунларича фарзанд кўришни истамас, бу эринг шўбха-гумонларини баттар қўчайтирарди. Уруш-жанжаллар жон-жонидан ўтиб, Венера эридан расман ажралди. Гўё

собиқ эридан ўч олиш учун ўзига ўхшаш сўқабощ Ойдин билан ресторан-ресторан юриб айш-ишрат, кайфу-сафога берилди, янги-янги жазманлар орттирди.

— Тутзордаги ишми? — терговчининг саволи Венера уйлантириб қўйди. «Айтсамми-айтмасамми?» деб чайналди. «Балки ўшалардир, балки бошқадир? Агар ўшалар бўлса...» Унинг кўксидида неча ойлardan бери газаклаётган алам-изтироб тилига кўчди.

— Ҳа, мени ҳам ўша атрофда зўрлашган... Ёз, иссиқ, чамаси август ойи эди. Сойда чўмилдик. Кейин «Жигули»га ўтирганимизда...

— Жазманлар билан қандай таъиндиларинг, қаерда учрашдиларинг, «Жигули» кимники, бир бош-

бха уйғотди. Тергов амалиётида содир этган ўта оғир жиноятини яшириш мақсадида ўғирлик, номусга тегиш каби жиноятга иқдор бўлиб, енгилроқ жазо олишни кўзлайдиганлар ҳам учраб туради. Проккурор-криминалист Н.Шастов, Тошлоқ туман прокуратураси терговчиси А.Мирзаев (ҳозир Қувасой шаҳар прокурори), тергов гуруҳининг аксарият ходимлари Усмон ва Саттор тутзордаги қотиллик ва номусга тегиш жиноятга алоқадор деган фикрда эдилар.

Ҳар иккала жиноят битта ҳудудда содир этилган, иккала ҳолатда ҳам босқинчилар аёлларни зўрлаб, шаҳвоний ҳирсларини гайритабиий усулда қондиршган. Фарқи, биринчи ҳолатда фақат пичок билан,

иккинчи ҳолатда эса пичок ва милтиқ билан қуролланишган.

Лекин сўроқда Саттор ҳам, Усмон ҳам тутзордаги қотилликка алоқадорликларини қатъиян рад этишди.

Уларнинг айбини исбот қилиш бўлмади.

даниллар етарли эмасди.

Йигирма икки ёшга кирган Усмон саккизинчи синф маълумотида эга, Тошлоқ шаҳарчасида туғилиб ўсган, уйланган, судланмаган, қол-қолда бобон бўлиб ишларди. Раис, бригадир, таниш-билишларнинг наздида бўш-баёв, айтилган ишни ўринлатадиган, чумолига ҳам озор бермайдиган йигит. Саттор ундан бир ёш катта, ҳали уйланмаган, қурилиш трестиди арматурачи, кўпчилик назарида унинг бирон-бир номатқул ишга қўл ура олишини тасаввур қилиш кийин эди. Бироқ далиллар ўжар бўлади. Проккурор санқисси билан гумонланувчиларнинг уйларида тинтув ўтказилди.

Тошлоқ шаҳарчасидаги Усмон яшаб турган уйда ўтказилган тинтув чоғида «Восход» маркали мотоцикл паспорти, ҳар хил пичоклар олинди. Бироқ жиноят жойида пошна изи қолган пойфазал йўқ эди. Уй хоналарини, омборни қайта кўздан кечирдик. Омборда эркакларнинг ёзлик туфлиси яшириб қўйилган. Афтидан, Усмон шериги Саттор зўрлагани, тергов қилинётган кунлари ўзидан хавфсиз раб, туфлини яширган эди.

Туфлининг катта-кичиклиги жиноят содир этилган жойда фотосуратга олинган, шартли «16» ва «17» рақамлари билан белгиланган пошна излари билан бир хил эди. Суратдаги ўнг пой пошна изида майда пойфазал миҳчаларидан бири қалпоқчаси эгилган ҳолда қоқилгани аниқ кўзга ташланарди. Бу Усмоннинг уйдан топишган туфлининг ўнг пой пошнасидаги ана шундай нуқсон билан ўхшаш эди. Трассологик экспертиза хулосаси билан қоникмасдан, фатоҳадвал ва ёзлик туфлини Тошкентдаги суд экспертиза илмий-текиширш институтга юбордик. Тадқиқот дастлабки экспертиза хулосасини тасдиқлади: қотиллик содир этилган жойда қолдирилган пошна изи айна Усмоннинг уйдан олинган ёзлик туфлига тегишли эди.

— Тўғри, тутзорга кўп борган-

ман, — деди гумонланувчи яна сўроқда айбини инкор қилиб. — Тутзорга қарайман. Сув очганимизда боргандирман...

Тергов яна боши берк кўчага кириб қолгандай, қотиллик мотиви — сабаби мавҳум бўлиб қолмоқда эди. Усмон ўлдирилган милиция ходими Азимжонни танимас, билмасди. Унинг ниқобсиз хотини Рўқия билан ҳам ҳеч қандай алоқалари йўқ, Азимжон ўч олиш мақсадида ўлдирилган деган тахмин асоссиз бўлиб чиқмоқда эди.

Усмоннинг оила аъзолари шахсийини ўрганиш мобайнида бир ҳолат терговчиларнинг диққатини тортди. Унинг отаси — Умаржон Бўриев бир пайтлар қолхозда бригада бошлиғи бўлиб ишлаган. Бригада аъзоларининг аксарияти аёллар, қизлар. Ўн саккиз ёшга кирган, қўлликча қиз — Жаннатхон бригадирнинг оромини ўғирлаган. У етим бўлиб, кекса буvisи билан бирга турар, даъво-достон қилади-қасдлашадиган отаси, ака-укаларини йўқ. Умаржон ёз кунларининг бирида шийпон қорувлига жавоб бериб юборади. Кечки пайт ҳамма уй-уйига тарқалаётганда Жаннатхонни олиб қолди.

Эрталаб туни билан йўғлаб қўзлари қизарган, қовоқлари ишган Жаннатхон буvisига «бўлди, бошқа далага чиқмайман» дейди. Кекса буvisининг қийин-қистови билан бор гапни айтиб беради. Қўл остида ишлайдиган қизнинг номусига теккан Умар Бўриев судланиб, жазосини ўтаган. Афтидан, бу ўғли Усмоннинг дилида ёмон из қолдиргани. У отасига тортиб, қизларни, аёлларни зўрлаб, номусига тегиб «лаззатланиш» эҳтимолдан холи эмасди. Худди август ойида бўлгани каби, октябрнинг охирида ҳам шу мақсадда «Карбамид» корхонаси қурилиши ёнидаги тутзорга жиний шеркларини бошлаб келган, отасини қамаган милиция ходимларига адоват юзага қалқиб чиқиб, формадиги Азимжонни отиб ўлдирган деган тахмин ҳақиқатга яқин эди. Қўз ўнгиди уйнаши отиб ўлдирилган, ўзи зўрланиб, ҳўрланган Рўқия Жабборовна орадан қарийб икки ой вақт ўтиб, дилидаги жароҳатлар бир мунча битган, энди батафсилроқ ва холисроқ гувоҳлик бера бошлаганди. Унинг сўзларига қўра, босқинчи-қотиллар уч киши эди. Қоронғи тушиб қолган, бунинг устига юзларида ниқоблари бўлган. Милитк билан отган, уни зўрлаганининг бўйи новча, тўладан келган, барваста эди. Ташқи қўриниши Усмонга ўхшаб кетарди. Унга қўрсатилган бир неча фотосуратлар орасидан Усмоннинг расмини ажратиб кўрсатди. Лекин айна ушалиғига ишончи қомил эмасди.

— Ўзига хос бирон-бир белгиси эсингизда қолдир? Шеваси, гапириши...

— Овози йўғон гавдасига мос тушмаган, хотинларга ўхшаб ингичка, чийилдоқ...

Тергов амалиётида камдан-кам қўлланадиган овозидан таниб олиш тергов ҳаракатини ўтказиш зарурати туғилди.

Алоқиди хонада бўйи-баста бир хил уч киши юзларини деворга қарапти туришарди. Улар навбат билан бир хил сўзларни такрорлаш шарт эди: «Айтганимни қилмасанг, сениям ўйнашингизда... Олдимга туш, тез-тез, ечин, бўл...»

Ўртадаги юзини ўғитиб турган иккинчи шахс гапини тутғатмай, «уша, хайвон» дея Рўқия унга ташланди. Соқларидан чаңгаллади.

— Олинлар уни! — чийиллади Усмон оғриққа чидамай.

Уша кунли Рўқия Усмон билан юзлаштирилди.

— Азим акани отиб ўлдириб, мени тутзорда зўрлаган шу, — деди Рўқия энди қатъий ишонч билан, — номусимни бўлгаб бўлиб, юзимга латта отган. Кейин тутзор ичига кириб йўқолган...

(Давоми келгуси сонда)

Миродил ФОЗИЛОВ,
Фаргона вилоят
прокурорининг катта ёрдамчиси

КУИДИМ...

ОРСИЗ ОШИФИМ...».

— Хизматни тамомлаб келдим,
— дейди у аввал сир бой бермас-
ликка уриниб. Онаси унинг гапига
ишонмайди.

остираман деб таҳдид қилиб қўйди. Аммо Ҳамида миллицияга боришга ҳам ёки бу гапларни ота-онасига етказишга ҳам қарор қилмаганди. Ярим кечаси оғилда ётганида шайтон унга васваса қилганди. «Нима қиласан меласига бориб, — шипши-ганди у Ҳамиданинг қулоғига. — Нима оёру топасан? Турган-битгани шармандагарчилик. Ундан кўра ўзинг кунингни кўрмайсаними? Шу қилтирик эр билан гулдек умрингни ҳазон қилмоқчимисан?»

— Хўш, нима маслаҳат бера-сан?

— Сизлардан тўрт синф илгари ўқиган, телефон устаси бўлиб ишлаб юрган Қудратни биласан-ку. Чолдеворгина ҳовлида туришди. Қўлуида тирикчилик қилишди, аммо ўзи йигитимсан-йигит-да. Армияда адашиб, битта Марусяни етаклаб келганди, киз уларнинг шароитига чидамади. Икки ой турмай кетиб қолди. Ота-онаси эса Қудратнинг қизниқига кетишига рўхсат беришмади. Ёлғиз ўғил-да. Ҳалиям бўйдоқ юрибди. Бир кўрмайсаними?»

У Қудратни яхши биларди. Ҳамида эттинчи синфда пайтада у ўн биринчида ўқирди. Мактаб майдон-часида футбол ёки волейбол ўйнаёт-ганларида Ҳамида алпқомат, муш-калари бўртиб чиққан бу йигитга суқлаби-суқлаби қараганларини эслади. Армиядан уйланиб келма-ганда-ку... Энди эса тош-тарози тенг, у бир марта уйлалган, Ҳамида турмушга чиққан...

Ушанда қайнонасининг гаплари-га эътибор ҳам бермаган, чунки кечаси оғилда калтак зарбидан эшилиб ётганида эрининг кўзини яхшилаб очиб қўйишга, у аллақанди татар аёллар билан пана-паст-камларда алоқа қилиб келаётган бўлса, Ҳамида унинг тўшагига Қуд-ратни олиб келишга «қарор қилиб» қўйганди.

Уч-тўрт кундан кейин ҳаммаси изига тушгандек туюла бошлади. Қосимбой билан онаси «Ҳамиданинг калтак зарбидан ақли жойига келиб, ипакдек эшилиб қолди» деб ўйлаб, кўнглилари жойига тушди. Қосимбой одатдагидек сахармардонда маши-насини миниб, қира қилишга, кампир эса «чорраха бурчагиди» кампир «точка-сига» сигарет, курут, писта сотганини йўл олди. Қосимбойнинг ота-си кеча кечкурун ишига кетган, шом-дан кейин келади. Қайсингилсини ҳам мактабга кетди. Соат тўрт бўлмай келмади. Ўйда ёлғиз қолган Ҳамида боласини уқлатиб, телефон гўшаги-ни кўтарди.

— Алло, бу АТСми? Қудрат акам керак эдилар.

— Алло, эшитаман.

— Қудрат акам, бу мен Ҳамида-ман, мактабдошимиз. Телефоним-из бир ишлаб, бир ишламай қола-

япти. Ҳа, ҳа, қирақаш Қосимбой-нинг ҳовлиси. Бир келиб кетсангиз.

— Бўпти, ҳозир бораман, — деди Қудрат аёлининг нозли гапларидан алланималарни ҳис этиб. У келгун-ча Ҳамида қиймларини алмаш-тирди. Ички қўйлаги ва сийнабан-дини ечиб ташлаб, ёқалари кенг, юпка креплдиш қўйлагини кийди. Сепига олинган, тишининг қаваги-да сақлаб юрган француз духиси-дан сепиб олди. Ўзи севиб тинг-лайдиган Озоданинг кассетасини тайёрлаб қўйди. Қудрат уйга қира-кан, Ҳамида унга телефонни кўрсат-ди-да, секин магнитофонни қўйди. Хонанданинг хумор овози уйни тўлдирди:

Мен биттаман,
муҳаббат ҳам бир,
Товонимдан сочимгача дур,
Эркаланай, бир
эрка(қ)лик қил,
Не бўлганин
билмай қолдим...

Қудрат ашулани худди шундай тушунди. Унинг назарида, магнито-фондан Озоданинг овози келаёт-ган бўлса-да, аслида қўшиқни Ҳами-да қўйлаётгандек эди. У симларни текшириб чиққан, уйнинг ўртасида гиламга чўк тушиб, телефон алпа-ратининг мурватларини бурай бош-лаганда, Ҳамида атрофида гирди-капалак бўлиб, энгашиб, телефон-нинг у ер-бурини кўрсатган бўлар, шундай энгашардики, қўйлакнинг кенг ёқаларидан унинг бўлик қўқра-клари, қорни, оппоқ лозимчаси-ю, лорсиллаган сонларигача кўриниб кетарди. Номахрам эркак-аёл бир ўйда ёлғиз қолишса, ўртага шайтон аралашади дейдилар. Шайтон эса аллақачон бу ерда ҳозир бўлган, хонанинг бурчагида чордона қуриб ўтирганча, Ҳамиданинг қилиқлари-дан хайратга тушиб, «бир аёлининг макри етмиш шайтонга юк бўлади» деган гапларга иймон келтириб, махлиё боқар, келажақда бошқа аёлларни васваса қилишда керак бўлиб қолар деган ўйда оловнинг ҳилидан ясалган ёндафтарига ал-ланималарни қайд қилиб қўярди. Шундай энгашилардан бирида шайтон Қудратнинг қулоғига шип-ши: «Ҳой, қанақа эркаксан ўзи? Нимага ўтирибсан ахта қилинган ҳўкиздай? Бу нозанинни кучогинга олмайсанми? Ўзи тайёр бўлиб ту-рибди-ку, ўл-эй, эркак бўлмай...»

Бу шипшишлар Қудратнинг из-зат-нафсига тегиб кетди. Шашт билан аёлининг билакларидан тут-ди. Ҳамида «қўйинг, қўйинг» деган бўлса-да, ўзини орқага тортиш ўрнига Қудратнинг устига ташлади. Бу икки «орси» ошиқлар неча хафта сувсиз юрган туялардек ютоқиб, ўзларига ман этилган ишқ шароби-дан ичдилар. Бироз ҳолдан тойиш-гач, Ҳамида ўрнидан туриб, Қудрат-

нинг қўлидан тортди: «Мен сизни туппа-тузук одам десам, қип-қизил босмачи экансиз-ку».

Қудрат унга ҳайрон бўлиб қаради. «Эрим билан қайнонам билиб қолиш-са, бизни ўлдиришади энди. Шунинг учун келинг, бу хонага ўтамиз». Қуд-рат барибир ҳеч нарсани тушушма-ди. «Қизиқ, хонада қилинган хиёнат учун ўлдиришса, эрини тўшагидида қилинган хиёнат учун мукофот бери-шармиди?». Аммо у Ҳамиданинг эри-дан ўч олиш учун «сенинг тўшагинида эркаклар билан қўшилиб, қўзингни ўяман ҳали» деб шайтонни ўртага қўйиб қасам ичганлигини билмасди. Шу кунни улар соат иккиларгача «бў-зилган телефонни тузатишди». Қуд-рат кетаётганда Ҳамида унга бир коса ош сузиб, устига битта кулча нон қўйиб, бериб юборди. Қудрат ховлидан чиқаётганда биронта қўни-қўшни кўрган тақдирда ҳам «уста келиб, телефонни тузатиб кетди. Ўйда пул қолдиришмаган экан, иш ҳақига бир коса ош билан битта нон бериб юбордим» деган баҳона тайёр эди. Шундан кейин уларнинг алоқаси бир неча йиллар давом этди. Ҳамида-ларнинг телефони ойда бир-икки марта бузилиб турар, базан эса келин вилотдаги аммаси ёки хола-си оғирлашиб қолгани учун икки-уч кунлаб «касал» қўргани кетарди. Қо-симбойнинг синглиси турмушга чи-қиб кетганидан кейин уларнинг учра-шиб туришлари янада кенг имко-ниятлар очилди. Бу орада Ҳамида яна иккита фарзанд кўрди. Улар би-ринчи фарзандидек касалманд, қил-тириқ эмас, ёноқлари қип-қизил, қўй-иб қўйгандек Қудратга ўхшардилар. Аммо бу дунёда ҳеч нарсга боқий эмас, ҳамма нарсга вақти келиб чо-тима топаркан. Қосимбойнинг онаси аёл киши эмасми, келинининг оёқ олишлари ўзгарганини анча пайт-дан бери сезиб юрар, аммо хиёнат-нинг катта қисми уларнинг ўз ўйида. Қосимбойнинг тўшагидида амалга оширилаётганлигини тасаввурига сиғдиришмасди. Бир кун иккала «ор-си» ошиқлар шунчалар айш-ишрат-га берилишдики, оқибатда ҳолдан кетиб, донг қотиб ухлаб қолишди. Шу кун иккита олиб, кампирнинг «точ-ка-сига» сигарети тугаб қолди. Кам-пир нарсаларига қараб туришни ёни-даги аёлга топшириб, уйга равона бўлди. Дарвозани қанча тақилласа ҳам келин ўлгур очай демасди. Дар-воза тирқишидан қараган кампир айвонда бир эркакнинг апил-тапил шимини кияётганини, келин эса қип-яланғоч ҳолда уйдан устанинг сум-касини кўтариб чиққанини ўз кўзи билан кўрди. У хали кўздан қолган эмасди, кийинаётган эркакни таниб қолди. Уста сумкани елкасига илди-р, бир сакраб ён девордан ошиб, ўзини орқа кўчага урди. Келин эса эгнига қўйлақ кийиб, сочлари тўзи-

ган ҳолда келиб дарвозани очди.

— Нима бўлди, келин, қанча та-қиллатсам ҳам дарвозани очмай-сиз?

— Кечиринг, ойижон, чарчаб ух-лаб қолибман.

— Ойи дема мени, ҳароми! Ухла-санг, қип-яланғоч ухлайсанми?

— Мана, қўйлақдамсан-ку, — ово-зини баландлатди Ҳамида.

— Қўйлақдасан-у, аммо ичингда ҳеч нарса йўқ... Девор ошиб кетган эркак ким эди?

Ҳамида гап нимадалигини ту-шунди, демак кампир ҳаммасини кўрган, аммо Қудратни таниб қол-ганини-йўқми, номаълум. Шунда ҳам бўш келмади.

— Сиз кексайиб, қўзингизга ҳар нарса кўринадиган бўлиб қолибди. Менга тўхмат қилманг, раҳмат ай-тинг шу суяқоёқ ўғлингизга хотин-лик қилиб турганим учун...

Бало бир келса, қўшалок келади деганлари ҳақ экан. Қайнона-келин ҳовлида айтишиб турганларида дарвоза тақиллади. Бузилиб қол-ган машинасини шатакка олдириб, Қосимбой келиб қолди. Бўлди жан-жал, бўлди тўполон... Ҳамида бўш келмай, ҳамма гапга жавоб қайта-рий турганди, аммо кампир охириги «қурол»ни ишга солди:

— Ўғлим, ўз кўзим билан кўрдим, аниқ танидим, хали кўздан қолга-ним йўқ. Девор ошиб кетган эркак телефон устаси Қудрат эди.

Ҳамида шилқ этиб ўтириб қолди. «Ҳаммаси тамом. Энди булар Қуд-ратни тинч қўйишмайди. Аммо унинг айби нима? Ҳаммасига ўзи айб-дор-ку, ўзи уни йўлдан урди-ку. Энди нима қилиш керак?»

— Ўзингга ўзинг ўт қўйишинг ке-тирак, — шипшиди унинг қулоғига шу ерда ҳозир-у нозир турган шайтон, — шундай қилсанг булар сен билан андармон бўлиб, уни унуттишади. Ёлғизлик қозон ёлғизликча қолади.

Сўнгра ўзинча мингилча қўйди: «Қилтирик эринг бизнинг қавмдан, аммо Қудрат ҳали тўлиқ бизнинг йўлимизга ўтганича йўқ. Бирон гап бўлса, «ўша аёл мени йўлдан урган-ди» деб баҳона қилиши мумкин. Бирок кеч эмас, уни ҳам авраб тўлиқ йўлимизга соламиз. Бир марта из-минимизга юрган одам боласининг эса бу йўлдан чиқishi жуда қийин, ҳа, жуда-жуда қийин! Қани, бўл тез-рок, оғилга кириб, ичидан тамбалаб ол! Канистрда эринг қаро кунга деб қамлаб қўйган бензин турибди. Ёнига гугурт ҳам ташлаб қўйганмиз. Ус-тиндан бензин қуясан-у гугурт ча-қоқсан, вассалом. Бир дақиқалик иш, кейин ҳамма гап-сузлардан, шар-мандалиқдан бира-тўла қутулсан.

Сенинг шу йўлга киришингга са-бабчи бўлган эрининг эса умри қамқоқда ўтади». Ҳамида буйроқча бўйсуниб, оғилга чопди ва ичидан

тамбалаб олди. Она-бола бун «кал-такдан кўриб қочди»га йўйишди. Аммо бир-икки дақиқадан кейин оғил ўт ичидида қўлди. Ҳамиданинг чинқир-иги оламини тутди. Қосимбой болта билан оғилнинг эшигини синдириб очганида, хотини жонли гулхан син-гари ҳовлига отилиб чиқиб, гулпуш-талар устига қулади. Қосимбой ҳам-момдан бир челақ сув олиб чиқиб, Ҳамиданинг устидан қўйса ҳам ўт ўчай демасди. Кампир айвондан эски гиламчани келтириб, келиннинг ус-тига ташлади. Ўраб-чирмаб, бир амаллаб ўчириб олишди. Қосимбой «Тез ёрдам»ни чақирай деса, теле-фон ишламади. Чунки Ҳамида Қуд-ратга телефон қилгач, томга чиқиб, «шамолда узилган экан» деган ба-

ҳона бўлиши учун симни узиб қўйган эди. Қосимбой нима қилишини бил-май қолди. Қўшилларда Ҳамидани йўқ, машинада касалхонага олиб бораётган эди, машина бузуқ. Икки-уч ҳовли нариёқдаги қўшнилариникига бориб, телефон қилишга гурури йўл қўймади. Бориб нима дейди, «ойим хотинимни ўйнаши билан ушлаб олган экан, хотиним жаҳл устида ўзинга ўт қўйиб юборди, сизларники-дан телефон қилиб, «Тез ёрдам» чақирай дейдим...». Она-бола Ҳамидани уйга киритиб ётқизишди ва устига кўрпа ташлаб қўйишди. Аччигидан нима қилишини билма-ган Қосимбой музлаттиқда турган бир шиша ароқни оғиздан бўшашиб, боғина Қудрат билан Ҳамидага «жаннатмакон» бўлган, кампир ке-либ қолганига учун йигилмай қол-ган тўшаққа чўзилиб, донг қотди. Чол ҳеч нарсадан беҳабар қоровул-хонада, кампир ҳам «эрталаб бир гап булар» деганича ўз хонасига кириб кетди.

Ҳамида устидан кўрпани туши-риб ташлашга ҳарчанд уринса-да, қуввати келмади. Ёрдамга чақирай деса, овози чикмайди. Қулоғида эса хонанданинг «жаханнамда қуйгин, қуйгин» деган хониши жаранглай-ди. Нафаси қиса бошлади, «аттанг, хато қилибман» дея шивирлади ўзи-ча. Аммо энди пушаймондан фойда йўқ эди. У тонг пайтига бориб узил-ди.

Қонун эса ҳис-ҳаяжонни, баҳо-нани тан олмайди. Қосимбой ким бўлишдан қатъи назар, оғир ахвол-даги шахсга ёрдам кўрсатмагани-ги, «Тез ёрдам»га олиб бормаган-лиги, ҳеч бўлмаса, қўни-қўшига ҳабар бормаганлиги ва бунинг оқибатида бир кишининг ўлимига сабабчи бўлганлиги боис тегишли жазога тортилди.

Масежон СУЛТОНОВ,
Акмал Икромов тумани
прокуратураси терговчиси.
Йўлдош ПАРДА,
«HUQUQ» мухбири

✓ ICHKILIK — ILLAT

Шароб инсониятга, гарчанд хур-сандчилик учун ичилса ҳам кўпроқ мусибат келтиради. Азиз мушта-рий, мулоҳазаларимни баён этиш-дан аввал пахтачилик падаркуш йигит Маманазар Хушазаровнинг очик суд мажлисида билдирган сўнги пушаймонига қўлоқ тутиши-ни истардим.

— Аввалги кўрсатмаларимдан тонмайман. Марҳум Хушазар Хўжанов менинг отам бўларди. Ёши 80 дан ошсаям ҳали бақувват эди. Нима иш қилса — бизни ўйлаб қилган. Юзига ҳеч тик қарамаган-миз. Афсуски...

Шу йил 2 август кун Умрзоқ деган ўртоғим билан дўкондан спирт олиб, роса отамлашдик. Намозгар чоғи уйга қайтсам, отам, укаларим Шўхрат, Икром ва ўғлим Абдор ўзаро тортишиб туришган экан. Дарҳол гап уй-жой, томорқа усти-даги моҳоро мавзусида эканлиги-ни тушуниб етдим. Чунки илгари

ПАДАРКУШНИНГ ПУШАЙМОНИ

ҳам шу ҳақда кўп гап-сўз бўлган. Ҳовли ўртасидан тош терил-ган бўлиб, укаларим унинг усти-дан паҳса уришаёт-ган экан. Девор мен а й т а н ж о й д а н урилма-ни учун ж а х л и м

чиқиб кетди. Можаромизга отам ҳам арлашаётган эди. Қаёқдандир ж а н а л бўлган. Ҳозир деворни бузиб ташлайман деб шахд билан кўтарган ломни негадир отамнинг бошига уриб-ман... Укаларим отамни тезда ши-фоҳонага олиб кетишган. У киши ўша ёқда жон таслим қилганини кейин эшитдим.

Ёшим 55 ни қоралаб қолди. Ўрнак бўлиш ўрнига укаларим, фар-зандларим кўз ўнгидида падаркуш деган инсон орттирдим. Ўша отам-дан қолган икки қарич ер мендан ҳам, бир кун ўғлимдан ҳам қоли-шини энди ҳис қилаяпман. Лаъна-ти ароқдан кўп дақиқа егандим, бу бало ҳам менга у туфайли ёпиш-

ди. Авлодим энди мени кечирар-микин?..

Афсусларимдан фойда йўқ. Мух-тарам судья, мен ҳар қандай жазо-га тайёрман.

Ҳа, азизлар. Шаробга муқас-сидан кетган одам номус, бурч, одат ва мулозаматларга яхши муноса-батда бўла олмайди. Меҳр-оқибат қондаларини топтаб, раҳмсиз сур-бетга айлана боради. Шундай экан, мукаррам рамазон кунларида ота дуосини олиш ўрнига унинг жони-га зомин бўлиб, панжара ортида кун санаётган оқибатсиз фарзанд қис-матини душманга ҳам раво кўрма-ган бўлардим.

Шомирза ХУДОЙКУЛОВ,
Пахтачи тумани прокурори

